



GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Logiken säger att man borde få samma, man borde bli behandlad på samma sätt eftersom det är samma lagstiftning, samma kommun och samma riktnivå men så är det inte...”

– en studie om kraven som ställs på en arbetssökande klient som ansöker om försörjningsstöd

Socionomprogrammet Vt. – 09

C-uppsats

Författare: Annelie Andersson och Samanta Monzón

Handledare: Sören Olsson

ABSTRACT

Titel: ”Logiken säger att man borde få samma, man borde bli behandlad på samma sätt eftersom det är samma lagstiftning, samma kommun och samma riktnivå men så är det inte...”

- en studie om kraven som ställs på en arbetssökande klient som ansöker om försörjningsstöd

Författare: Annelie Andersson och Samanta Monzón

Nyckelord: Försörjningsstöd, krav, diskurs, organisation och stadsdelens karaktär

Syftet med uppsatsen är att undersöka om det finns likheter och skillnader angående kraven som ställs på en arbetssökande klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd vid ett nybesök i Göteborgs stadsdelar. Frågeställningarna handlar om vilka krav som ställs och vilka likheter och skillnader angående kraven som finns stadsdelarna emellan. Frågeställningarna handlar även om vilka orsaker och förklaringar som finns till likheter och skillnader stadsdelarna emellan. Vår undersökning baseras på en kvalitativ metod. Vi har intervjuat fyra personer med chefsposition inom försörjningsstöd i fyra av Göteborgs stadsdelar. Vårt resultat är att det finns likheter och skillnader på kraven som ställs på en arbetssökande klient som ansöker om försörjningsstöd stadsdelarna emellan. Likheter och skillnader beror bland annat på vilken diskurs som finns i stadsdelen angående krav. Vår slutsats är att det i stadsdelarna finns diskurser som påverkar hur hårda kraven är, om det anses bra att krav ställs och hur de professionella ser på klientens förmåga att uppfylla krav. En annan orsak till likheter och skillnader är hur organisationen kring försörjningsstöd är uppbyggd i stadsdelarna. Vi fann att faktorer som chefs roll, vilken politik som förs i stadsdelen, vilka riktlinjer som finns angående arbetet med försörjningsstöd samt organisationens ekonomi påverkar vilka krav som ställs på klienten. Vi upptäckte en tredje orsak till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. Denna orsak är vilken karaktär stadsdelen har och med det menar vi bland annat stadsdelens befolkningssammansättning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	1
1. Inledning	2
1.1 Bakgrund	2
1.2 Förförståelse	4
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställningar	6
1.5 Begreppsförklaringar	6
2. Tidigare forskning	7
2.1 På tröskeln till bidrag – en studie om mottagningen av nya socialbidragsansökningar på sju socialkontor i Sverige	7
2.2 Känslan av någonting – en studie om hur socialsekreterare upplever sitt handlingsutrymme inom ramlagen SoL	8
2.3 Kommunal aktiveringspolitik - en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare	9
3. Metod	10
3.1 Metodval	10
3.2 Datainsamlingsmetod	11
3.2.1 Litteratursökning	11
3.2.2 Enskilda intervjuer	12
3.2.3 Urval	13
3.2.4 Bortfall	14
3.3 Analysmetod	14
3.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	15
3.5 Etiska överväganden	17
4. Teoretiska begrepp	18
4.1 Diskurs	18
4.2 Organisation	20
4.3 Stadsdelens karaktär	21
5. Presentation av empirin	21
5.1 Vilka krav ställs?	21
5.2 Vilka likheter och skillnader finns?	23
6. Analys och slutsats	25
6.1 Diskurs	25
6.2 Organisation	27
6.3 Stadsdelens karaktär	30
7. Slutdiskussion	32
8. Källförteckning	34
8.1 Litteratur	34
8.2 Rapport och C – uppsats	35
8.3 Broschyr	35

8.4 Kompendium	35
8.5 Internet	35
9. Bilagor	36
9.1 Förfrågan om intervju till informanter	36
9.2 Påminnelse om deltagande i C-uppsats	37
9.3 Informationsbrev	38
9.4 Intervjuguide	39

FÖRORD

Att skriva den här uppsatsen har varit intressant, roligt och givande. Vi vill rikta ett stort tack till de professionella som har deltagit i vår undersökning. Utan deras medverkan hade undersökningen inte varit möjlig att genomföra. Att de dessutom så generöst delade med sig av sin kunskap och sina erfarenheter gjorde oss väldigt tacksamma.

Vi vill tacka vår handledare Sören Olsson för god handledning och bra synpunkter. Tack även till våra nära och kära som under skrivprocessen har stått ut med att vårt enda samtalsämne varit uppsatsen.

1. INLEDNING

Vi gjorde båda vår praktik under termin fem inom socialtjänsten och under denna tid väcktes vårt intresse för socialtjänsten, det vill säga dess organisation och arbetsuppgifter. Vi valde samma fördjupningskurs på termin sex, nämligen ”Rättsliga dilemman inom socialt arbete”. Under kursen fick vi lära oss mycket om socialtjänstlagen och de dilemman den kan orsaka när den skall tillämpas ute på landets socialkontor. Vi fastnade båda två för frågan kring försörjningsstöd under kursens gång. Under de diskussioner vi hade med våra klasskamrater under kursens gång om hur försörjningsstödsarbetet utfördes i Göteborgs olika stadsdelar, så väcktes intresset hos oss om att undersöka ämnet vidare i vår C-uppsats.

Vi valde att undersöka vilka krav som ställs på en arbetssökande klient för att den skall anses ha rätt till försörjningsstöd. Vi ville även undersöka likheter och skillnader angående kraven Göteborgs stadsdelar emellan. Anledningen till att vi valde detta ämne för vår undersökning var för att det framkom i diskussion med andra socionomstudenter att det fanns skillnader mellan hur kraven var utformade i de olika stadsdelarna. Att dessa skillnader existerade uppfattade vi som fel. Vi tycker det borde ställas samma krav i hela Göteborgs stad på en arbetssökande klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd.

Vi blev båda nyfikna på att undersöka vilka krav som ställdes på arbetssökande klienter i alla Göteborgs stadsdelar. Att utföra undersökningen i alla stadsdelar i Göteborg hade blivit en alldeles för stor undersökning, så vi valde att intervjua professionella som arbetade i fyra av stadens stadsdelar.

Vi hoppas att ni som läsare kommer att finna vårt valda ämne lika intressant som vi har funnit det under uppsatsprocessen.

1.1 Bakgrund

Försörjningsstöd har haft flera namn under årens lopp, bland annat ekonomiskt bistånd och socialbidrag. Det är välfärdssystemets yttersta skyddsnät för de personer som inte kan försörja sig på något annat sätt. Försörjningsstödet är ett komplement till socialförsäkringarna och är tänkt att endast träda in vid tillfälliga, korta perioder då försörjningen inte kan tillgodoses på annat sätt.¹

Den svenska välfärdsmodellen har genom historien strävat efter full sysselsättning. Det har ansetts som viktigt för människor att förvärvsarbeta. Orsaken till att det har ansetts viktigt har varit att det har bedömts som bra både för individen och för samhället att människor arbetar. Arbetslinjen, som denna princip kallas innebär att den som är arbetssökande i första hand skall erbjudas arbete eller utbildning och endast i nödfall kontanta bidrag. Denna princip har påverkat både arbetsmarknadspolitiken och socialpolitiken i Sverige under fler år och innebär att en arbetssökandes villkor har mycket att göra med tidigare och nuvarande prestationer på arbetsmarknaden.²

Försörjningsstödet och socialtjänstens arbete med försörjningsstöd styrs av socialtjänstlagen, som förkortas SoL och är en ramlag. Att lagen är en ramlag innebär att kommunerna får större frihet att lokalt anpassa tillvägagångssätt och insatser så länge de följer vad lagstiftaren ställt upp som mål för den verksamheten lagen reglerar. Lagstiftaren bryr sig genom

¹ Socialstyrelsen, 2003

² Socialstyrelsen, 2003

ramlagskonstruktionen mindre om själva innehållet i socialtjänsten och mer om socialtjänstens mål. Den första januari 2002 trädde en ny socialtjänstlag i kraft. Den nya socialtjänstlagen har samma grundläggande mål och värderingar som den förra men är indelad i kapitel för att bli mer lättöverskådlig. De övergripande målen för socialtjänsten finns formulerade i lagens första paragraf, den så kallade portalparagrafen.³ Portalparagrafen lyder

*” Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas - ekonomiska och sociala trygghet, - jämlikhet i levnadsvillkor, -aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperas egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmande och integritet”.*⁴

Alla beslut om bistånd som socialtjänsten tar prövas enligt 4 Kap 1 § socialtjänstlagen som lyder

*” Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv”.*⁵

Beslut angående bistånd går att överklaga genom förvaltningsbesvär, enligt förvaltningslagen. Som det står i 4 Kap 1 § socialtjänstlagen kan bistånd beviljas antingen som försörjningsstöd eller till livsföringen i övrigt. En av socialtjänstlagens viktigaste principer är att varje enskild individ i första hand har ansvar för sitt eget liv. Socialtjänstens uppgift är att stärka individens egna resurser.

Rätt till bistånd enligt 4 Kap 1 § socialtjänstlagen finns bara om individen inte själv kan tillgodose sina behov, eller få dem tillgodosedda på annat sätt. Den enskilde måste alltså göra vad han eller hon kan för att bidra till sin egen försörjning för att anses ha rätt till försörjningsstöd.⁶ Om en arbetssökande klient ansöker om försörjningsstöd kan socialnämnden i regel kräva att den arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och tar de arbeten han eller hon blir erbjuden för att bli självförsörjande. Andra krav socialnämnden kan ställa på arbetssökande klienter är att de deltar i arbetsmarknadsåtgärder som praktik, utbildning, rehabilitering, jobbsökarverkstäder eller grundutbildning i det svenska språket.⁷

Göteborgs stad har en gemensam plattform för arbetet med försörjningsstöd. Den är framtagen av stadens enhetschefer för försörjningsstöd på uppdrag av stadsdelcheferna i stadens tjugoen stadsdelar. Syftet med ett gemensamt arbetssätt är att likabehandlingsprincipen skall kunna upprätthållas gentemot stadens invånare trots att stadsdelarnas förutsättningar skiljer sig åt på flera punkter.⁸ Den så kallade likabehandlings - eller likställighetsprincipen behandlas i kommunallagens 2 kap 2 §. Den innebär att

³ Socialstyrelsen, 2003

⁴ Sveriges rikets lag, 2006 sid. B 1845

⁵ Sveriges rikets lag, 2006 sid. B 1846

⁶ Socialstyrelsen, 2003

⁷ Socialstyrelsens författningssamlingar, 2003

⁸ Göteborgs stad, Grafiska gruppen, 2007

kommuner skall behandla sina kommuninvånare lika om det inte finns objektiva skäl för att göra ett undantag. Särbehandling av kommuninvånare får inte förekomma. För att kommunen skall få behandla sina invånare olika krävs att det finns en saklig grund för detta beslut, något godtycke får inte existera. Kommunerna kan behandla personer i likartade situationer olika då det finns speciallagar som rättmätigar det. En sådan speciallag är socialtjänstlagen där det står att kommunen skall fatta beslut angående bistånd efter en individuell bedömning där hänsyn tas till den enskildes behov och förutsättningar.⁹

Vi skall nu försöka att kort beskriva hur processen att ansöka om försörjningsstöd går till, detta skall vi göra utifrån dels våra egna erfarenheter och dels utifrån fakta. Klienten skall själv ta kontakt med socialtjänsten, det gör klienten genom att ringa till det stadsdelskontor han tillhör och boka en tid för nybesök. Många av Göteborgs stadsdelar har en mottagningsgrupp som tar emot klienten när han eller hon ansöker om försörjningsstöd. Göteborgs stads målsättning är att med hjälp av adekvat rådgivning skall de som söker kontakt med socialkontorens mottagningsfunktion inte hamna i bidragsberoende. De klienter som vill boka in en tid skall erbjudas en besökstid inom fjorton dagar hos en professionell.¹⁰ Under nybesöket utreder den professionelle klientens livssituation och detta dokumenteras i en grundutredning. I grundutredningen skall både klientens försörjningshinder och resurser belysas. Den professionelle skall även utreda och dokumentera klientens sysselsättning, tidigare arbetslivserfarenhet, utbildning, hälsotillstånd och familjeförhållanden. Socialtjänsten i Göteborg arbetar efter principen att inte utreda mer än nödvändigt. Utredningen skall beskriva både det akuta behovet och det mer långsiktiga målet, självförsörjning.¹¹

I utredningen gör den professionelle en prövning av huruvida klienten är berättigad till försörjningsstöd, det vill säga om klienten har uppfyllt de krav som kan ställas på honom eller henne. Anses klienten inte vara berättigad till försörjningsstöd skickas ett avslagsbeslut till den enskilde. Avslagsbeslutet går att överklaga enligt förvaltningslagen. Skulle klienten anses ha rätt till försörjningsstöd görs en beräkning med stöd av riksnormen. Riksnormen fastställs varje år av regeringen genom en ändring i socialtjänstförordningen. Riksnormen fastställer försörjningsstödet nivå och grundar sig på konsumentverkets pris – och konsumtionsstudier. Riksnormen täcker hushållets normala kostnader för vissa poster som livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, förbrukningsvaror samt dagstidning, telefon och TV-avgift. Utöver dessa kostnader kan klienten ansöka om skäliga kostnader utanför riksnormen. Exempel på sådana kostnader är boende, hushållsel, hemförsäkring, resor, medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa samt läkare och medicin.¹² Den professionelle och klienten gör tillsammans upp en planering för hur klienten skall bli självförsörjande så fort som möjligt. Planeringen varierar beroende på klientens situation. Planeringen kan till exempel vara att ha god närvaro på SFI studier (svenska för invandrare) eller att vara aktivt arbetssökande. Då försörjningsstöd är något som klienten måste ansöka om på nytt inför varje ny månad är det av yttersta vikt att klienten följer den planering som gjorts upp för att han eller hon skall anses ha rätt till försörjningsstöd nästkommande månad.

1.2 Förförståelse

Människor uppfattar inte enbart intryck med hjälp av sina sinnen, människor gör tolkningar av intrycken och dessa tolkningar förutsätter en viss del av förkunskap för att de skall ge någon

⁹ Socialstyrelsen, 2008

¹⁰ Göteborgs stad, Grafiska gruppen, 2007

¹¹ Göteborgs stad, Grafiska gruppen, 2007

¹² Socialstyrelsen, 2003

mening. Denna förkunskap kallas för förförståelse. Förförståelsen påverkar hur vi människor ser på verkligheten. Förförståelsen är ofta omedveten och kan därför leda till missförstånd. Det är inte fel att ha en förförståelse kring ett fenomen men som forskare är det av yttersta vikt att man är medveten om sin förförståelse och att den redovisas i den vetenskapliga rapporten.¹³

Vår förförståelse när vi påbörjade denna studie var att det fanns skillnader mellan de olika stadsdelarnas krav för att en arbetssökande klient skulle anses ha rätt till försörjningsstöd vid ett nybesök. Vår förförståelse kom från att en av oss gjorde praktik i en mottagningsgrupp, där gruppens socialsekreterare har som arbetsuppgift att utreda rätten till försörjningsstöd, i en av Göteborgs stadsdelar. Där arbetade socialsekreterarna på ett visst sätt och ställde vissa speciella krav på de klienter som ansökte om försörjningsstöd och var arbetssökande. I diskussion med medstudenter som gjorde sin praktik i andra stadsdelar i Göteborg framkom det att det fanns skillnader mellan stadsdelarna hur kraven för att klienten skulle ha rätt till försörjningsstöd utformades. Dessa krav skilde sig åt mellan ”likartade” klienter. Vi fick även själva se att det fanns skillnader mellan vilka krav som ställdes på den arbetssökande klienten som ansökte om försörjningsstöd då en av oss under vintern 2008 arbetade som timvikarie i en mottagningsgrupp i en annan stadsdel än den där praktiken hade utförts. Jämförande dessa två stadsdelar med varandra och då särskilt arbetssättet i mottagningsgrupperna upptäckte vi att det fanns både likheter och skillnader dem emellan gällande vilka krav som ställdes på klienten.

Under studiens gång lade vi ingen värdering i hurvida det var bra med höga eller låga krav på arbetssökande klienter då de ansökte om försörjningsstöd. Vi ansåg däremot då vi inledde uppsatsskrivandet att det var fel att det var skillnad mellan stadsdelarna. Vi tycker att det borde vara samma krav för alla arbetssökande klienter i hela Göteborgs stad. Att inte ha samma krav inom staden tycker vi påverkar rätts säkerheten för klienterna på ett negativt sätt. Egentligen anser vi att kraven som ställs på arbetssökande som ansöker om försörjningsstöd borde vara detsamma i hela Sverige. Vi kunde samtidigt förstå att skillnader fanns mellan kommuner då de ofta skilde sig åt på flera områden. Skillnaderna kunde till exempel vara kommunernas storlek, kommunernas befolkningssammansättning och kommunernas budget. Det vi tyckte var fel med att Göteborgs stadsdelar hade olika krav för en arbetssökande klient som ansökte om försörjningsstöd var att klienterna bodde i samma kommun och därför borde påverkas på samma sätt av kommunens storlek, befolkningssammansättning och budget.

Genom att försöka sätta ord på och lyfta fram vår förförståelse så hoppas vi att det ger en medvetenhet för våra läsare om vad vi tyckte kring det fenomen vi undersökte. Vår presentation av förförståelsen önskar vi resulterar i att vår undersökning och dess resultat skall bli mer objektivt.

1.3 Syfte

Vårt syfte med studien är att undersöka om de krav som ställs på en klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd vid ett nybesök skiljer sig åt mellan Göteborgs stadsdelar. Om vi finner likheter och skillnader angående kraven vill vi undersöka orsakerna till dem. Vi har valt att fokusera på en arbetssökande klient i vår undersökning.

¹³ Thurén, 2007

1.4 Frågeställningar

- Vilka krav ställs på en arbetssökande klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd i Göteborgs stadsdelar?
- Vilka likheter och skillnader angående kraven som ställs för att en arbetssökande klient skall ha rätt till försörjningsstöd finns det stadsdelarna emellan?
- Vilka orsaker och förklaringar finns till likheter och skillnader stadsdelarna emellan?

1.5 Begreppsförklaringar

Vi ansåg att det i vår uppsats fanns några begrepp som vi ville precisera och förklara för våra läsare för att de skulle förstå oss och studien till fullo. De tre begreppen var klient, professionell och krav och i detta avsnitt skall vi förklara vad vi menar med de ovan nämnda begreppen i vår studie.

En klient i vår undersökning var en person som ansökte om försörjningsstöd efter att ha varit självförsörjande. Om personen hade varit aktuell för försörjningsstöd tidigare eller om personen aldrig hade uppburet försörjningsstöd tidigare var inte relevant för undersökningen. Det viktiga för studien var att klienten ansökte om försörjningsstöd och att han eller hon var arbetssökande. Det var även viktigt i vår definition av klient att det inte fanns några arbetshinder för den arbetssökande personen. Att vi valde att fokusera på en klient som var arbetssökande berodde på att vi ansåg att om vi fokuserade på en viss grupp av människor blev det lättare att jämföra stadsdelarna sinsemellan.

I våra intervjufrågor använde vi oss av begreppet professionell. Med det begreppet menade vi de socialsekreterare som arbetade inom socialtjänsten i någon av Göteborgs stadsdelar. Då vi valde att intervjua den person som hade övergripande ansvar för nybesöken i varje stadsdel så var det i vår undersökning deras åsikter som fick spegla vad de professionella ansåg om det vi undersökte.

Det tredje och sista begreppet vi bedömde att vi ville precisera i vår undersökning var begreppet krav. Krav i vår undersökning var vad klienten måste ha uppfyllt för att anses ha rätt till försörjningsstöd. Då klienten i vår studie var arbetssökande kunde kraven bland annat vara att han eller hon var inskriven på arbetsförmedlingen sedan en viss tid eller att han eller hon var aktivt arbetssökande, det vill säga hade sökt ett visst antal arbeten. Vi ansåg att begreppet krav var ett laddat ord som många människor tolkar på sitt personliga sätt och därför tyckte vi det var viktigt att alla läsare var medvetna om vår tolkning av begreppet. Detta tyckte vi var viktigt för att läsarna skulle kunna ta till sig det vi hade skrivit i uppsatsen.

Begreppen klient och krav förklarade vi för våra informanter innan vi påbörjade intervjuerna. Detta gjorde vi för att alla skulle utgå ifrån samma utgångspunkt när de besvarade våra frågor. Begreppsförklaringen underlättade för oss både vid intervjutillfället och senare i uppsatsprocessen, vid analysmomentet och gjorde det lättare att utföra jämförelsen mellan stadsdelarna.

2. TIDIGARE FORSKNING

2.1 På tröskeln till bidrag – en studie om mottagningen av nya socialbidragsansökningar på sju socialkontor i Sverige.

En studie som vi fann av intresse var ”På tröskeln till bidrag – en studie om mottagningen av nya socialbidragsansökningar på sju socialkontor i Sverige”. Den är författad av Renate Minas och Sten-Åke Stenberg i uppdrag av socialstyrelsen – centrum för utvärdering av socialt arbete. Skriften presenterar en undersökning om den första kontakten mellan klient och handläggare. Syftet med studien var att undersöka telefonmottagningar och nybesök i avseende på vilka som ringer, vilka personer som tas vidare till nybesök och utredning samt varför just dessa personer väljs ut på sju socialkontor i Sverige. Det undersöktes vilka som blev beviljade ekonomiskt bistånd. Undersökningen genomfördes i fyra olika kommuner i Sverige för att öka möjligheterna att upptäcka skillnader i handläggningen av nya ärenden.¹⁴

Undersökningen utfördes till stora delar med kvantitativ metod. Handläggarna på de olika socialkontoren fick via på förhand utformade enkäter dokumentera inkommande samtal under fyra veckor, hösten 1997. Därefter, på basis av kontorets regler avgjorde handläggarna själva om samtalen gällde nybesök. Handläggarna som tog emot nybesök dokumenterade dessa med en annan på förhand utformad enkät.¹⁵

I resultatet poängterar Minas och Stenberg den kommunala bestämmanderätten och att socialtjänstlagen ger utrymme för skillnader i behovsprövningens utformning. Detta gör att det inte går att förvänta sig att behovsprövningen skall vara lika över hela landet. De kommer dock fram till att skillnaderna är mycket stora. Trots att de i analysen av telefonmottagningen och nybesöken tagit med en rad olika faktorer som beskriver de sökande, så är bedömningen och besluten mellan likartade fall väldigt olika mellan de undersökta socialkontoren. Undersökningen visar skillnader i antal telefonsamtal som genererade i nybesök på 35 procent för det mest restriktiva kontoret till 78 procent på de kontor där flest fick hjälp.¹⁶

Studien kartlägger inte exakt det som vi undersökte, men vi ansåg ändå att den var användbar i vår studie. Den belyser tankar och funderingar som vi hade med i vår förförståelse. Minas och Stenberg tar bland annat upp rättvisekravet. Det innebär att alla som vänder sig till socialtjänsten i Sverige skall behandlas likvärdigt. En person skall ges i stort sett samma möjlighet att få försörjningsstöd, oavsett till vilket socialkontor den vänder sig. Studien visar dock att det överlag ställs olika krav på klienten beroende på vilket socialkontor klienten vänder sig till.¹⁷ Minas och Stenberg undersökte andra former av krav som ställs på klienten än vad vi gjorde i vår undersökning, men vi kunde trots det finna likheter studierna emellan. Minas och Stenbergs studie ledde oss in på nya tankar kring vad orsakerna kunde vara till att olika krav ställs på klienterna. Minas och Stenberg ifrågasatte grunderna för de stora skillnader som de kom fram till i undersökningen. De ansåg att orsakerna inte kunde vara skillnader i kommunernas politiska styre. Författarna menade att de krav som ställdes på klienten kunde vara tillfälligheter vilket bland annat kunde bero på hur de olika socialkontoren organiserade sin verksamhet.¹⁸ Hur verksamheternas organisation påverkar

¹⁴ Minas, Stenberg, 2000

¹⁵ Minas, Stenberg, 2000

¹⁶ Minas, Stenberg, 2000

¹⁷ Minas, Stenberg, 2000

¹⁸ Minas, Stenberg, 2000

kraven var något som vi tog med oss som fundering efter att ha läst Minas och Stenbergs studie.

2.2 Känslan av någonting – en studie om hur socialsekreterare upplever sitt handlingsutrymme inom ramlagen SoL.

En C - uppsats som intresserade oss var ”Känslan av någonting – en studie om hur socialsekreterare upplever sitt handlingsutrymme inom ramlagen SoL”. Den är skriven av Helena Gustafsson och Ann - Sofie Larsson, studenter på socionomprogrammet på Malmö högskola. Syftet med studien var att undersöka hur socialsekreterare som arbetar med försörjningsstöd upplevde sitt individuella handlingsutrymme som ramlagen SoL ger.¹⁹ Studien är omfattande och tar upp många olika frågor, men det som vi framförallt fastnade för var att ett av de problem som framkom var att informanterna upplevde skillnader i bedömningar mellan olika kommuner och olika stadsdelar.

Gustafsson och Larsson använde sig utav en kvalitativ metod i sin studie. De eftersträvade en detaljerad information utifrån en bestämd grupp av informanter, därför valde de att använda sig av intervjuer. De intervjuade fem socialsekreterare som arbetade i västra Skåne.²⁰

I resultatkapitlet som är uppdelat efter olika kategorier av frågor framkom det bland annat att en del informanter ansåg sig kunna påverka både riktlinjer, rutiner och politiker inom det egna handlingsutrymmet. Det verkade framförallt röra sig om de informanter som arbetade i små kommuner. Åsikterna angående riktlinjer skilde sig åt mellan informanterna på många sätt. En del ansåg att riktlinjerna gav stöd i beslutsfattandet, andra tyckte att riktlinjerna var för allmänt hållna, vissa tyckte att riktlinjerna var för stelbenta eller trubbiga och att det helt kunde saknas riktlinjer.²¹ Informanterna resonerade även kring begreppet ”bedömningar”. Någon ansåg att det var väldigt viktigt med individuell bedömning och om inte det fanns kunde alla lika gärna få medborgarlön, en viss summa pengar på bankkontot. En intressant synpunkt som kom fram i texten var att en informant ansåg att det var viktigt att ta hänsyn till sina egna värderingar i beslutsprocessen, medan en annan informant uttryckte raka motsatsen, att de egna värderingarna absolut inte fick vägas in i bedömningen.²² Rättssäkerheten var något som alla informanterna talade om under intervjuerna. Informanterna ansåg att det inte skulle ha någon betydelse vilken handläggare eller vilken kommun en klient vände sig till men medgav att det inte var så i praktiken. Informanterna trodde att det fanns en förhållandevis god rättssäkerhet mellan handläggarna på samma arbetsplats men att den var sämre om man jämförde mellan olika kommuner.²³

Den här studien var inte helt applicerbar på vår undersökning, men vi ansåg ändå att den innehöll delar som tydligt belyste det som vi ville undersöka. Att socialsekreterarnas individuella handlingsutrymme påverkar rättssäkerheten påvisas tydligt i Gustafsson och Larssons studie. Detta stämde väl överens med vår förförståelse. Att olika stadsdelar ställer olika krav på klienten kan i sin tur bero på den professionelles handlingsutrymme och organisationens riktlinjer. Faktorerna påverkar rättssäkerheten för klienten. Klientens möjlighet att få försörjningsstöd påverkas på så sätt av vilken stadsdel som han eller hon bor i.

¹⁹ Gustafsson, Larsson, 2006

²⁰ Gustafsson, Larsson, 2006

²¹ Gustafsson, Larsson, 2006

²² Gustafsson, Larsson, 2006

²³ Gustafsson, Larsson, 2006

2.3 Kommunal aktiveringspolitik - en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare.

En studie som intresserade oss på grund av sitt fokus på att klienten skall stå till arbetsmarknadens förfogande var "Kommunal aktiveringspolitik - en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare". Studien är skriven av Katarina Hjertner Thorén för IFAU - Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Syftet med studien var att undersöka den praktiska implementeringen av den kommunala aktiveringspolitiken. Hjertner Thorén förklarade att det under 1990 - talet utvecklades en mängd olika aktiveringsprogram för arbetslösa socialbidragstagare. Aktiveringsprogrammen utvecklades på grund av de ökade kostnaderna för försörjningsstöd för kommunerna runt om i Sverige under krisåren. De ökade kostnaderna berodde på en hög arbetslöshet. Aktiveringsprogrammen presenterades som en metod för att få bukt med den höga arbetslösheten.²⁴

Hjertner Thorén använde sig av en kvalitativ metod i sin studie som till stor del bestod av observationer. Hon observerade det praktiska arbetet i två kommuners aktiveringsprogram. Hjertner Thorén deltog i klientmöten, personalmöten och andra administrativa möten. Hon förde även samtal och intervjuer med arbetsledare, verksamhetsansvariga samt politiker vid ett flertal tillfällen. Hon kompletterade sina observationer med analyser av lagstiftning, verksamhetsberättelser, PM och nämndprotokoll.²⁵

Hjertner Thorén tog upp att den ökade kostnaden för socialbidrag under krisåren ledde till att kommunerna ställde allt högre krav på de klienter som ansökte om försörjningsstöd. Hjertner Thorén tog upp att arbetslinjen och ökade aktiveringskrav förekommit regelbundet i den allmänna debatten kring arbetslösa socialbidragstagare. 1998 ändrades socialtjänstlagen och det innebar att den enskilde individen inte kravlöst kunde få försörjningsstöd, utan klienten var tvungen att stå till arbetsmarknadens förfogande genom att vara aktivt arbetssökande. Lagstiftaren menade att en förutsättning för de krav socialtjänsten kan ställa på den enskilde var att kraven skall förbättra den enskildes möjlighet att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Kraven skall vara kompetenshöjande.²⁶

Vi tyckte att den här studien var av intresse för vår uppsats främst för att fokus i vår undersökning har varit på en arbetssökande klient som inte har några arbetshinder. Aktiveringsprogram är en vanlig företeelse och en klient som ansöker om försörjningsstöd och står utanför arbetsmarknaden förväntas delta i ett angivet program. Hjertner Thoréns studie intresserade oss på grund av att det inte finns några större studier som belyser vad resultatet har blivit av de aktiveringsprogram som socialtjänsten använder sig utav idag. De studier som finns i ämnet belyser inga positiva effekter. Det finns en studie som har tittat på deltagarna i två aktiveringsprogram, ett i Malmö och ett i Rinkeby. Det visade sig att de studerade programmen hade inga eller mycket få effekter i form av fler anställningar eller ökade inkomster för deltagarna. Det visade sig också att programmen rentav kunde leda till marginalisering för dess deltagare. Hjertner Thorén tog upp internationell litteratur inom området där flera tillfrågade experter ansåg att ett ökat krav på aktivering var ett utslag av ökad kontroll av marginaliserade grupper i samhället.²⁷

²⁴ Hjertner Thorén, 2005

²⁵ Hjertner Thorén, 2005

²⁶ Hjertner Thorén, 2005

²⁷ Hjertner Thorén, 2005

Vi har under uppsatsens gång haft funderingar kring de krav som ställs på en arbetssökande klient. I en intervjufråga ställer vi frågan hur kraven som ställs på en klient motiveras. Ett tänkbart svar skulle kunna vara att ett aktiveringsprogram är kompetenshöjande för klienten och skapar möjligheter på arbetsmarknaden. Om det inte finns studier som visar att det faktiskt är så, är det då försvarbart att ställa det kravet på en arbetssökande klient som ansöker om försörjningsstöd?

3. METOD

3.1 Metodval

Vi valde att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod i vår undersökning. Med en kvalitativ undersökningsform är det lättare att förklara karaktären eller egenskapen av någonting, till skillnad från en kvantitativ undersökningsform som mer belyser eller fastställer mängden av någonting.²⁸ Det undersökta fenomenets mening eller innebörd är i fokus i den kvalitativa forskningen. Frågor av karaktären ”vad något betyder” eller ”vad något handlar om” är vanligt förekommande. I en kvantitativ metod fokuseras det mer på ”hur vanligt förekommande någonting” är.²⁹

Att använda sig av en kvalitativ metod underlättar om forskaren vill få svar på individens subjektiva upplevelse av ett fenomen och detta kan uttryckas med individens egna ord. Det är viktigt att forskaren kan se och lyssna efter uttryck och meningsbeskrivningar.³⁰

Det finns olika tillvägagångssätt inom den kvalitativa forskningsmetoden för forskaren att samla in sitt material. Observationer, djupintervjuer och dagböcker är att nämna några. Vid kvalitativa intervjuer som vi valde att använda oss utav är syftet för forskaren att använda sig av det direkta mötet med informanten. Under intervjun kan det uppstå ett unikt samtal mellan forskare och informant men det finns inte några garantier för att mötet blir som forskaren hade tänkt sig.³¹ Forskaren är i mötet med informanten det viktigaste redskapet för att få fram informantens berättelse och förståelse om ett fenomen. Att forskaren har förberett sig genom att ha planerat intervjuens innehåll och form på förhand är därmed viktigt.³²

Abduktion utgår ifrån empirisk data men innebär samtidigt att teoretiska moment beaktas. Forskaren rör sig mellan teori och empiri och låter förståelsen successivt växa fram.³³ Vi har använt oss utav en abduktiv metod i vår uppsats eftersom vi pendlade mellan teori och empiri i planeringen av undersökningen. Vi hade med oss en förförståelse om kraven för att ha rätt till försörjningsstöd. Alla de teoretiska begreppen var inte självklara från början utan växte fram under arbetets gång. Vår empiri gav oss en ny kunskap som vi inte hade med i vår förförståelse och vi valde därför att ta in ytterligare ett teoretiskt begrepp som vi inte hade tänkt använda ifrån början.

²⁸ Widerberg, 2002

²⁹ Widerberg, 2002

³⁰ Larsson, 2005, *Kvalitativ metod – en introduktion*

³¹ Widerberg, 2002

³² Widerberg, 2002

³³ Larsson, 2005, *Teori, metod och empiri*

3.2 Datainsamlingsmetod

Datainsamling inför en C-uppsats kan ske på olika sätt och vilken metod en student väljer att använda sig utav beror till stor del på om studenten har valt en kvalitativ eller en kvantitativ forskningsmetod. Datainsamling kan ske med hjälp av enkäter, intervjuer eller observationer för att nämna några metoder. Vi valde i vår undersökning två datainsamlingsmetoder. Den ena var att vi sökte litteratur kring vårt ämne och läste in oss på tidigare forskning inom ämnet. Den andra datainsamlingsmetoden i vår undersökning var enskilda intervjuer. Båda dessa datainsamlingsmetoder och hur vi använde dem i vår uppsats beskrivs i nästkommande avsnitt.

3.2.1 Litteratursökning

Genom litteratursökning tar forskaren reda på vad som redan är forskat om på det området han eller hon är intresserad utav. Genom att ta del av andras studier på området kan forskaren få hjälp med att hitta lämpliga teorier och att definiera begrepp.³⁴ Ett första steg att hitta tidigare forskning samt bra och användbar litteratur inom sitt område är att titta i referenslistan i den eller de böcker som inledningsvis fått tag på.³⁵ Ett bra sätt att söka litteratur är att använda sig av universitetsbibliotekets databaserade söksystem. Där finns också möjlighet att söka i de internationella databaserna efter litteratur, avhandlingar och artiklar.³⁶

Vi valde att söka i universitetsbibliotekets databas LIBRIS efter tidigare forskning, men fann inget användbart inom vårt område.³⁷ Däremot fann vi via LIBRIS mycket böcker som behandlade uppsatsmetod. I LIBRIS sökte - och fann vi också all den litteratur som vi använde för våra teoretiska begreppsförklaringar. Denna litteratur använde vi oss även utav i analysarbetet. I den internationella databasen "Social services abstracts" hittade vi inte någon relevant forskning för vår undersökning.³⁸ Vi valde att översätta nyckelord som försörjningsstöd och krav, men fann ingen användbar litteratur. Detta berodde på att vi ville ha svensk forskning och mycket i databasen är internationell forskning.

Vi hittade riktlinjer för dokumentation och handläggning för socialtjänsten på socialstyrelsens hemsida som var användbar i vår bakgrundsbeskrivning av försörjningsstöd och för oss när vi ville läsa in oss på ämnet.³⁹

De tre studierna vi fann av intresse för vår undersökning och som vi beskriver under avsnittet tidigare forskning, hittade vi på Google Scholar.⁴⁰ En studie var en rapport skriven av en författare på uppdrag av socialstyrelsen. Den andre studien var en C-uppsats skriven av två studenter på socionomprogrammet på Malmö Högskola. Den tredje studien var en rapport från IFAU.

³⁴ Svenning, 2003

³⁵ Svenning, 2003

³⁶ Svenning, 2003

³⁷ <http://libris.kb.se/>

³⁸ http://csaweb103v.csa.com.ezproxy.ub.gu.se/ids70/quick_search.php?SID=nj533bsinghlrrjur1ojuaj8n0

³⁹ www.socialstyrelsen.se

⁴⁰ www.scholar.google.se

3.2.2 Enskilda intervjuer

Under de senare decennierna har något nytt vuxit fram inom forskarvärlden, nämligen att kvalitativa intervjuer alltmer används som forskningsmetod i sig. Det har även vuxit fram en litteratur kring hur forskaren metodiskt bedriver en forskningsintervju på bästa sätt.⁴¹ Vi valde i vår undersökning att samla in den mesta datan genom att utföra enskilda intervjuer med fyra informanter. Hur vi valde dessa informanter beskrivs i avsnittet urval. Det finns olika former av intervjuer och den enskilda intervjun skiljer sig åt beroende på om syftet med intervjun är att samla in faktisk information, söka efter åsikter och attityder eller få fram livshistorier och berättelser.⁴² Då vi ville ta reda på både fakta och åsikter präglades våra intervjuer och hur vi valde att lägga upp frågorna både av undersökande faktafrågor och förmenande åsiktsfrågor. Olika intervjumetoder särskiljs på sättet undersökaren ställer frågor och hur han eller hon antecknar svar. Om båda dessa faktorer är systematiskt upplagda, om det finns fasta frågor och fasta svar kallas intervjumetoden för strukturerad intervju.

Ostrukturerade intervjuer är då forskaren inte har en fast mall för sina frågor och respondenten har möjlighet att sväva ut och sätta sin egen prägel på svaren.⁴³ Vi kallade vår intervjumetod för halvstrukturerad. Vi hade en intervjuguide vi utgick ifrån då vi ställde frågor och den var fast. Med fast menar vi att vi använde samma guide och ställde samma frågor, formulerade på samma sätt, till alla våra fyra informanter. Vi kallade därför intervjufrågorna för systematiska. Att vi valde att ha en intervjuguide handlade mer om att vi inte ville glömma bort någon viktig fråga och vår osäkerhet inför intervjusituationen, än om ett medvetet val att ha strukturerade intervjuer i vår undersökning. Vår intervjuguide var uppdelad i tre teman. Dessa teman var bakgrund, krav och skillnader. Att vi valde att dela upp intervjuguiden på detta sätt var för att vi ville vara säkra på att inte missa någon relevant fråga och för att få en lättare överblick över frågorna vid själva intervjutillfället. Indelningarna kändes logiska då de fanns med både i våra frågeställningar och i våra funderingar kring vad som skulle komma upp i vår analys. En intervjuguide är en hjälpreda för forskaren i intervjusituationen. Den skall vara utformad på det sätt att den fokuserar på det man som forskare önskar analysera i sin studie.⁴⁴ Vår intervjuguide finns som bilaga.⁴⁵ Svaren på våra frågor var däremot informanterna fria att formulera och leverera på det sätt de själva ville. Svaren var alltså osystematiska. Strukturerade frågor och osystematiska svar ansåg vi gav en halvstrukturerad intervjusituation.

Precis som många andra forskare ställde vi oss frågan om hur många intervjuer vi skulle utföra. Det finns inget exakt svar på den frågan utan Kvale anser att forskaren skall intervjuas så många informanter som behövs för att han eller hon skall få svar på sina frågeställningar.⁴⁶ Vi intervjuade fyra personer och vi tyckte att det räckte för att få svar på våra frågeställningar. Hade vi haft mer än tio veckor på oss att skriva uppsatsen hade vi antagligen valt att utföra några fler intervjuer. Tidsramen påverkade vårt val av antalet informanter. Vi utförde våra intervjuer på informanternas arbetsplats, på deras kontor. Vi hade innan intervjutillfället skickat ut en förfrågan om deltagande i vår C - uppsats där vi presenterade oss själva, vår undersökning och kort förklarade våra etiska hänsynstaganden. Vid själva intervjutillfället hade vi med oss ett informationsblad till informanten där vår undersöknings syfte,

⁴¹ Kvale, 1997

⁴² Kvale, 1997

⁴³ Svenning, 2003

⁴⁴ Widerberg, 2002

⁴⁵ Bilaga 9.4

⁴⁶ Kvale, 1997

frågeställningar samt en vidareutveckling av de etiska hänsynstagandena stod nedskrivna. Vi valde att medverka båda två vid intervjutillfällena. En av oss förde intervjun och ställde alla frågor medan den andre hade en mer tillbakadragen position och antecknade informantens svar. Vi närvarade båda två därför att båda ville se informanternas ansiktsuttryck och kroppsspråk under intervjun eftersom detta är svårt att återberätta korrekt. För att inte gå miste om något informanten sade hade vi med oss en bandspelare och bandade hela intervjun. Detta efter att informanten gett sitt medgivande till bandningen.

Intervjuaren påverkar intervjuens resultat och hur bra intervjun kan ligga till grund för analys. En bra intervjuare skall vara kunnig om ämnet för intervjun, tydlig, vänlig mot informanten, känslig för de meningsnyanser som sägs, öppen för i vilken riktning intervjun går, styrande så att intervjun ej blir irrelevant, kritisk genom att vara källkritisk till informationen som presenteras och tolkande genom att klargöra och vidga informantens uttalanden.⁴⁷ Vi ansåg inte att vi hade alla dessa kvaliteter som intervjuare då det krävs mycket övning för att lära sig dem. Det var bland annat på grund av detta vi valde att medverka båda två vid intervjutillfällena. Tillsammans kunde vi väga upp för varandras brister och hjälpa varandra så att vi med gemensamma krafter var en så bra intervjuare som möjligt. Att intervjun gick bra tyckte vi var viktigt både för genomförandet av uppsatsen och för respekt inför våra informanter och det de berättade.

3.2.3 Urval

Att använda sig av totalundersökningar är inte vanligt vid kvalitativ metod, det är alldeles för resurskrävande. I stället gör forskaren vid kvalitativa undersökningar ofta ett icke-statistiskt urval, ett så kallat selektivt urval. Selektivt urval innebär att urvalet inte är en miniatyrkopia av populationen utan informanterna väljs istället efter andra kriterier.⁴⁸ Vid urvalsprocessen är det viktigt att fundera på hur många informanter som behövs för att besvara frågeställningen i studien på ett meningsfullt sätt. Det är viktigt i en kvalitativ forskningsmetod att välja informanter som kan ge så utförliga och detaljerade utsagor som möjligt.⁴⁹

Vår urvalsprocess började med att vi diskuterade oss fram till vårt uppsatsämne, att vi ville titta på vilka krav som ställdes för att en klient skall ha rätt till försörjningsstöd. Vi hade även en idé från början om att vi ville göra någon form av jämförande studie mellan olikartade stadsdelar. Vi valde till en början ut tre stadsdelar i Göteborg som till stor del har en invandrad befolkningssammansättning och tre stadsdelar som till stor del har en etnisk svensk befolkningssammansättning. Detta urval gjorde vi för att kunna göra ytterligare en jämförelse, alltså inte bara stadsdelarna sinsemellan utan även om etniciteten påverkade hur socialkontoren utformade sina krav. Vi började med att skicka ut förfrågan om deltagande i vår undersökning via mail till sex informanter. Fyra av de sex informanterna ville delta i vår studie, två tackade nej. Då vi fortfarande ville ha sex informanter till vår undersökning valde vi att skicka ut tre nya förfrågningar om deltagande till andra stadsdelar i Göteborg. Även denna gång gjorde vi det via mail. Då det gått några dagar och vi inte hade fått några svar på vår förfrågan valde vi att skicka ut påminnelsemail om deltagande till de tre informanterna. Ingen av de tre svarade på vår förfrågan och då tiden började rinna ut valde vi att inte skicka ut fler förfrågningar utan vi nöjde oss med fyra intervjuer. Att vi kände att vi kunde nöja oss med fyra intervjuer var för att materialet ifrån dessa intervjuer var tillräckligt stort för att vi skulle kunna utföra en bra analys och få svar på våra frågeställningar.

⁴⁷ Kvale, 1997

⁴⁸ Svenning, 2003

⁴⁹ Larsson, 2005, *Kvalitativ metod – en introduktion*

Vi bestämde oss efter diskussion med vår handledare, samt tips ifrån kunniga på området att en förste socialsekreterare i en mottagningsgrupp för försörjningsstöd var den personen som var bäst lämpad att svara på våra frågeställningar. Vi tänkte att en ”vanlig” socialsekreterare förmodligen inte hade den information om riktlinjer, den information om vem som utformade kraven samt de organisatoriska kunskaper som vi efterfrågade. Ett problem uppstod när vi ringde för att få tag på mailadresser till de förste socialsekreterarna i våra utvalda stadsdelar. De olika stadsdelarna var inte utformade organisatoriskt på samma sätt. I en stadsdel hade de bara en enhetschef för ekonomigruppen, ingen förste socialsekreterare och i en annan var det två socialsekreterare som arbetade med nybesök, de hade ingen ansvarig för sin mottagningsgrupp. På grund av de organisatoriska olikheterna har de professionella som deltagit i vår studie olika arbetspositioner.

3.2.4 Bortfall

Bortfallet i vår uppsatsprocess har handlat om att de professionella vi kontaktat angående deltagande i vår studie tackade nej eller inte svarade på vår förfrågan. Vårt bortfall gjorde tyvärr att det inte blev riktigt på det sätt vi från början hade tänkt oss. Det slutgiltiga resultatet innehåller inte någon jämförelse mellan stadsdelar med olik befolkningssammansättning. Vi valde dock att använda begreppet stadsdelens karaktär i vår uppsats då vi ansåg att stadsdelens befolkningssammansättning var en viktig aspekt att ta med även om den ursprungliga jämförelsen inte gick att utföra. Anledningen till att den ursprungliga jämförelsen inte gick att utföra var för att vi inte fick tag på så många informanter vi hade räknat med. Vi gjorde upprepade försök med att få tag på nya informanter efter att vi fått nekande svar ifrån en del av de tillfrågade. Vi skickade totalt ut nio förfrågningar om deltagande i vår undersökning.

Vi hade i vår studie ett bortfall på grund av tekniska problem med bandspelaren. Under en intervju slutade den periodvis att fungera. Vi förlorade dock ingen information under intervjun då en av oss förde utförliga anteckningar. Däremot har bortfallet påverkat antalet citat från den intervjun då vissa svar föll bort ifrån inspelningen. Vi ansåg att det etiskt korrekta var att inte använda det material som vi inte med säkerhet kunde garantera var helt riktigt.

3.3 Analysmetod

Analysarbetet påbörjas egentligen redan när fenomenet undersöks i en kvalitativ undersökning. Det primära syftet med en kvalitativ analys av data är att finna och avslöja informanternas syn på världen. Forskaren letar efter mönster ur det insamlade materialet.⁵⁰ Det som är typiskt för analysmetoden i en kvalitativ undersökning är att forskaren utifrån ett litet material försöker tränga djupt ner i en problematik. Den kvalitativa analysen är ofta känslig för nyanser, däremot är den sällan precis. Den kvalitativa analysen bidrar till att nya forskningsområden och infallsvinklar blir kända och exponerade för vidare forskning. All sorts analys av data, oavsett om den är kvalitativ eller kvantitativ, måste ha en röd tråd. Utan den röda tråden faller idén om att samhällsforskning skall hjälpa människor att förstå den verklighet de lever i.⁵¹

⁵⁰ DePoy, Gitlin, 1999

⁵¹ Svenning, 2003

De flesta forskare som använder sig av en kvalitativ metod är överens om att det är viktigt att noga förklara och beskriva hur analysprocessen går till. Om forskaren gör detta kan de som sedan läser rapporten lättare hålla med om eller motsäga sig det slutgiltiga resultatet för då vet de hur forskaren kom fram till det.⁵²

Det finns några faror med kvalitativ analys som forskaren skall akta sig för. Det ena kallas för analystekniskt felsslut och är när forskaren feltolkar eller förvränger det insamlade materialet. Det andra är när det sker en felaktig återkoppling till teorin utifrån empirin och den faran kallas teoretiskt felsslut. Farorna kan undvikas om forskaren ser till att ha en hållbar och stark teoretisk förankring i sin kvalitativa analys.⁵³

Vår analysprocess började tidigt under uppsatsarbetet. Redan innan vi utförde intervjuerna började vi fundera över vilka begrepp informanterna skulle använda sig utav när de talade om krav och skillnader. Under intervjuerna var vi extra uppmärksamma på hur de professionella begreppsliggjorde dessa fenomen. Efter varje utförd intervju skrev vi ut intervjuanteckningarna. Vi använde oss inte mycket av den inspelade intervjun i detta skede utan den använde vi senare då vi ville ha exakta citat för att belysa vad informanterna hade sagt. Vi har valt att använda oss av tre teoretiska begrepp i analysen. Vi fann att det inte fanns några hela teorier som gick att applicera på vårt ämnesområde på ett tillfredställande sätt. Dessa tre begrepp är diskurs, organisation och stadsdelens karaktär och de presenteras under avsnittet teoretiska begrepp. Som en del av analysarbetet läste vi igenom våra intervjuanteckningar flera gånger. Nästa steg blev att presentera empirin och ta ut citat som belyste våra informanters svar. Vi valde att presentera empirin under två rubriker. Dessa rubriker är ”Hur ser kraven ut?” och ”Vilka likheter och skillnader finns det?” Att vi valde att presentera empirin på detta sätt berodde på att vi tyckte att empirin skulle bli lättöverskådlig och för att vi ville ge svar på våra två deskriptiva frågeställningar. Efter att ha presenterat empirin följer en analys - och slutsats. I analysen besvarade vi vår tredje förklarande frågeställning genom att vi tog in andras tankar kring vårt empiriska material. Vi applicerade de tre teoretiska begreppen och den tidigare forskningen på det empiriska materialet. Sedan presenterade vi vår slutsats, det vill säga vad vi kom fram till och vad vi själva ansåg om det.

3.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Reliabilitet innebär att en undersökning är tillförlitlig. Det innebär att forskaren har lyckats eliminera slumpfaktorer, räknat rätt och att forskare som undersöker samma fenomen med samma metod och syfte får likadana resultat.⁵⁴ Inom forskarvärlden säger man att det finns två olika reliabilitetsmetoder. Den första kallas samma-mätinstrument-modellen och innebär att ett och samma mätinstrument skall gå att applicera flera gånger och ge samma resultat. Den andra modellen kallas input-output-modellen och innebär att om två undersökningar har samma syfte, samma frågeställningar och samma metod så skall de ge samma resultat. Ett enkelt sätt för en forskare att höja sin kvalitativa undersöknings reliabilitet är att i konstruktionen av intervjuguiden använda sig av klara definitioner av de begrepp han eller hon använder. Forskaren kan även använda flera mätinstrument för att mäta fenomenet, särskilt då det är ett kontroversiellt fenomen.⁵⁵ Ett sätt att testa intervjuutskriftenas reliabilitet är att låta två av varandra oberoende personer skriva ut samma intervju och jämför resultaten.

⁵² DePoy, Gitlin, 1999

⁵³ Svenning, 2003

⁵⁴ Thurén, 2007

⁵⁵ Svenning, 2003

Skiljer sig utskriften åt i för stor grad kan undersökningens reliabilitet vara i fara.⁵⁶ Vi anser att vi i en sådan här relativt liten studie har en hög tillförlitlighet. I våra begreppsförklaringar tycker vi att vi har gjort vad vi kunnat för att förklara de begrepp vi använt och att studien därigenom får en hög reliabilitet. Vi valde dels att förklara vissa begrepp inför intervjun med informanterna och dels för läsaren i vår uppsats. Vi har inte skrivit ut intervjuerna båda två men däremot har vi medverkat båda vid intervjutillfällena. Detta tyckte vi påverkade reliabiliteten på ett positivt sätt då vi båda två sett och hört hur informanterna svarat och reagerat på våra frågor.

Validitet innebär att forskaren i sin studie undersökt det han eller hon utgett att han eller hon skall undersöka och ingenting annat.⁵⁷ Inom forskarvärlden skiljs inre och yttre validitet åt. Den inre kallas även teoretisk validitet och handlar om den direkta kopplingen inom studien mellan teori och empiri. Den yttre validiteten som ibland kallas construct validity handlar om hela studiens förankring i ett vidare perspektiv, det vill säga studiens empiriska och teoretiska förankring i en vidare ram. Validitet kommer in i studiens alla delar och fallerar validiteten inom en del kan studien som helhet inte heller uppnå validitet. Det enklaste sättet att bedöma om validitet finns är att forskaren själv, tillsammans med sina kolleger, gör en bedömning att det verkar finnas en överensstämmelse mellan teori och empiri i undersökningen.⁵⁸ I vår undersökning bedömde vi validiteten på det sätt vi beskriver ovan. Vi gjorde själva en bedömning om huruvida vi verkligen undersökt det vi hade planerat att undersöka. För att kunna göra den bedömningen utgick vi från våra frågeställningar. Vi jämförde frågeställningarna med de slutsatser vi kom fram till och på så sätt kunde vi konstatera att vi hade fått svar på de frågor vi ställt. Den inre validiteten handlar om kopplingen mellan teori och empiri och vi ansåg att den kopplingen i vår undersökning var stark och stod på en bra grund. I vår undersökning handlade det om kopplingen mellan empiri och de teoretiska begrepp som vi använde i vår analys. Dessa begrepp fann vi dels under intervjuerna genom att analysera och begreppsliggöra det som informanterna sade och dels hade vi med oss begreppen genom att vi hade analyserat vår förförståelse. Då begreppen både togs upp av oss och våra informanter ansåg vi att den inre validiteten, kopplingen mellan empiri och teoretiska begrepp, var stark i vår studie.

Generaliserbarhet är ett annat ord för yttre validitet och handlar om möjligheten att utifrån en specifik studie dra generaliserade slutsatser. Generaliserbarhet handlar dels om möjligheterna att generalisera utifrån urvalet till en population och dels om att generalisera på en mer abstrakt nivå från en viss studie till en allmän teori. För att en kvalitativ undersökning skall kunna bli generaliserbar är det av yttersta vikt att det empiriska underlaget är korrekt. Om informanterna inte valts ut på riktiga grunder kan inte resultatet generaliseras till en hel population. En forskare skall vara försiktig med att dra generaliserade slutsatser utifrån kvalitativa undersökningar då han eller hon som regel inte kan utgå från att ha fångat sanningen genom att ha intervjuat till exempel fyra personer.⁵⁹ Frågan om hur långt en forskare kan dra generaliserade slutsatser utifrån sin forskning är en central fråga inom forskarvärlden och åsikterna går åt skilda håll, detta beroende på bland annat vilken metod forskaren använder sig utav i sin forskning.⁶⁰ Då vi valde en kvalitativ forskningsmetod till vår uppsats och dessutom endast hade intervjuat fyra informanter i fyra av Göteborgs stadsdelar så ansåg vi att vi inte kunde dra några generaliserande slutsatser utifrån vår studie.

⁵⁶ Kvale, 1997

⁵⁷ Thurén, 2007

⁵⁸ Svenning, 2003

⁵⁹ Svenning, 2003

⁶⁰ Elofsson, 2005

Det var heller inte det vi hade som utgångspunkt att göra då vi påbörjade denna undersökning. Vi ville exemplifiera hur det såg ut i några stadsdelar. Då vi påbörjade uppsatsskrivandet önskade vi att vi skulle kunna göra någon form av extrapolering av resultatet. Begreppet extrapolering innebär att forskaren gör försiktiga uttalanden om huruvida resultatet från sin studie kan vara gångbart på situationer som uppvisar liknande men ej helt identiska villkor.⁶¹ Detta anser vi att vi kan utifrån vår studie. Vi anser att läsaren kan dra den slutsatsen att i Göteborgs stad när en arbetssökande klient ansöker om försörjningsstöd så går ansökningsprocessen till på nästan det sätt vi har beskrivit i vår uppsats. De krav som ställs på klienten ser på ett ungefär ut som vi har beskrivit dem och likheterna och skillnaderna kan förklaras på ungefär det sätt vi beskrivit.

3.5 Etiska överväganden

Forskningskravet innebär att tillgängliga kunskaper utvecklas och fördjupas och att metoder förbättras.⁶² Forskningskravet är en stor och viktig process för att samhällsutvecklingen ska gå framåt. Forskningskravet måste alltid vägas mot individskyddskravet som innebär ett skydd mot otillbörlig insyn i en individs personliga livsförhållanden. En individ får inte utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning på grund av forskningen.⁶³

En kvalitativ studie belyser ofta en informants egna åsikter och värderingar. Detta gör att det är viktigt att ta hänsyn till det grundläggande anonymitetskravet. Det kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav. Det första är informationskravet som betyder att forskaren skall informera de berörda i studien om den aktuella forskningens syfte. Det andra huvudkravet är samtyckeskravet som betyder att en deltagare i en undersökning har rätt att själv bestämma om den vill medverka eller inte. Det tredje är konfidentialitetskravet som handlar om hur forskaren hanterar uppgifter om de som har medverkat i undersökningen. De som deltar skall få största möjliga konfidentialitet vilket betyder att personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Det sista av de fyra huvudkraven är nyttjandekravet som innebär att uppgifter som är insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål.⁶⁴

Etiska överväganden görs inte under något speciellt stadium under studiens gång, utan är något som är aktuellt för forskaren under hela forskningsprocessen. Kvale tar upp etiska frågor som kan väckas under intervjuundersökningens stadier. Redan tidigt i processen är det viktigt att säkra konfidentialitet och överväga konsekvenser som kan följa för informanterna på grund av deras deltagande i forskningen. Innan utskrift och analys är det viktigt att ha övervägt hur stort inflytande informanterna skall ha över hur deras uttalande skall tolkas. Sist men inte minst är det som forskare viktigt att ha övervägt vilka konsekvenser studien kan få för den grupp eller den institution som studien skall presenteras för.⁶⁵

Vi hade tidigt en diskussion om etiska övervägande när vi planerade vår studie. Vi insåg att vårt val av uppsatsämne kunde uppfattas som kritik mot de professionella, både gällande de professionellas arbetssätt och gällande de krav som ställdes på klienterna. Vi förklarade därför tydligt i vår förförståelse att vi inte lade någon värdering i om höga eller låga krav på klienten

⁶¹ Larsson, 2005, *Kvalitativ metod – en introduktion*

⁶² Forskningsetiska principer

⁶³ Forskningsetiska principer

⁶⁴ Forskningsetiska principer

⁶⁵ Kvale, 1997

var bäst. Vi informerade även uttryckligt genom ett skriftligt informationsbrev informanterna om att det inte skulle framgå i vilken stadsdel de arbetade i. Vi förklarade då vi överlämnade informationsbrevet att det var viktigt att de läste igenom det noga. Vi klargjorde att deras medverkan innebar att de muntligt samtyckte till att vi använde den information de gav oss till uppsatsen. För oss var det viktigt att studien kunde presenteras utan att några pekpinningar riktades mot specifika stadsdelar och framförallt mot de professionella som deltog i studien. Förutom att vi beskrev vårt syfte och våra frågeställningar var vi tydliga i informationsbrevet att underrätta om informanternas möjlighet att kontakta oss efter intervjutillfället om de kände att de ville ändra något eller helt ta bort något som de sagt under intervjun.

När vi har citerat någon i uppsatsen har vi bevarat det språk som informanterna har använt sig utav för att behålla nyanserna och inte lägga in egna tolkningar. Vi har valt att använda oss av fingerade namn i studien för att läsaren skall kunna få en uppfattning om vilka citat som tillhör samma person. Informanterna benämns som professionell nr 1- 4. Vi valde ordet professionell för att få en gemensam benämning på de fyra informanterna som vi intervjuade. Informanterna hade olika arbetspositioner, därav ansåg vi att det förenklade för oss att kalla alla för professionella.

Efter att vi hade skrivit ut intervjuerna var vi noga med att förvara bandinspelningarna och utskrifterna på ett säkert ställe så att inte utomstående kunde få tag på materialet. När uppsatsen var färdig slängde vi allt material som kunde leda till våra informanter.

4. TEORETISKA BEGREPP

I detta avsnitt presenterar vi de olika teoretiska begrepp som vi sedan använde oss utav i analysen för att förklara och förstå likheter och skillnader angående kraven som ställs på en arbetssökande klient stadsdelarna emellan.

4.1 Diskurs

Att vi valde begreppet diskurs till vår analys berodde på att vi innan vi påbörjade studien trodde att vi skulle hitta en så kallad "myndighetsdiskurs" kring talet om krav. Under intervjuerna märkte vi att informanterna talade på olika sätt om krav och då förstod vi att vi var inne på rätt väg. Informanterna hade olika diskurser kring begreppet krav och det gav oss ett fortsatt intresse att undersöka och analysera dessa olika diskurser.

En diskurs är ett system som tillverkar en uppsättning utsagor och praktiker som genom att de etablerar sig institutionellt kan återge sig som mer eller mindre normala. De människor som bär med sig dessa utsagor och praktiker påverkas av dem på så sätt att de skapar bärarens uppfattning om verkligheten. Diskurser påverkar till viss del människors sociala relationer.⁶⁶ En diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen runt omkring sig. Det är viktigt att poängtera att det handlar om ett bestämt sätt, det går inte att kombinera flera. Diskurser skapar nya sammanhang och dessa kan både ses som nya och moderna men även som uttryck för historisk påverkan av traditioner och åsikter. Den forskaren som är mest förknippad med begreppet diskurs är Michael Foucault.⁶⁷

Diskursanalys handlar bland annat om att studera språket och om hur mening uppstår i språket. Språket i sig är ett socialt system och inte enbart till för att beskriva saker och ting.

⁶⁶ Neumann, 2003

⁶⁷ Börjesson, 2003

Språket har sin egen logik och den logiken skapar människors verklighetsuppfattning. Diskursen kring ett fenomen finns tillgänglig i språket och det är därför viktigt att se bakom språket som samhällsforskare när man vill undersöka ett fenomenens sanna karaktär. För en person som skall analysera en diskurs kring ett fenomen är språket, både det talade och det skrivna, en handling. Om det talade språket är sant eller inte påverkar inte analytikerns sätt att se på det som en handling.⁶⁸ Studier om diskurser handlar, enligt vissa forskare, om hur text och tal används i olika typer av sammanhang. Språket är ett medel för social interaktion. En viktig del för en diskursanalytiker är att undersöka huruvida det språkliga innehållet går att böja och variera. Det som blir viktigt för att utkristallisera de olika diskurserna i språket är att vara med där det händer, att se diskurserna på en konkret nivå. Språket är alltså att beakta som en väv av betydelser. Språket skapar världen och ger den mening.⁶⁹

Diskurser kan sättas in och organiseras i olika sammanhang. Diskursen får sin mening först när den sätts in i en kontext, ett sammanhang. För att få reda på vilka andra diskurser som finns kring ett fenomen måste forskaren söka efter utkonkurrerade diskurser.⁷⁰ Bärarna av olika diskurser utnyttjar alltid formella och informella utsagor för att avgränsa sin egen diskurs. De använder dessa utsagor för att motivera de delar de valt skall ingå i sin diskurs. Dessa utsagor kan vara lagar och censur, det vill säga att de som motsätter sig diskursen råkar ut för sanktioner.⁷¹ Socialtjänstlagen som används i myndighetsdiskursen för att motivera socialtjänstens handlande tar på flera ställen upp ordet skäligt. En första förutsättning för att en klient skall ha rätt till försörjningsstöd är att behovet anses skäligt.⁷² I socialtjänstlagens 4 kap 1 § står det att klienten skall tillförsäkras en skälig levnadsnivå med det försörjningsstöd han eller hon blir beviljad. Varken i lagen eller i förarbetena till lagen preciseras vad skäligt behov eller skälig levnadsnivå är. Diskursen att begreppet skäligt är olika beroende på i vilken tid och under vilka förhållanden klienten lever är stor inom socialtjänsten.⁷³ Diskursen om vad som är anses vara skäligt är tolkningsbar och skall bygga på en individuell bedömning.⁷⁴

En diskurs är i sig trög, den innehåller en samling regler som hjälper till - och motiverar att stöta bort konkurrerande diskurser. Diskurser ger en människa ett helt paket av regler för hur den skall leva och bete sig. Detta gäller inte bara för några specifika sammanhang utan rent generellt för människors liv.⁷⁵ När forskaren utför en diskursanalys kan han eller hon dela upp det inledande arbetet i tre delar. Dessa delar är val och avgränsningar av diskurs, identifiering av diskursens representationer och diskursens hierarkier. Innan forskaren sätter igång med analysen måste en central förutsättning vara uppfylld och den förutsättningen är att forskaren har en tillräckligt god kunskap om det ämne han eller hon skall undersöka. Denna kunskap kallas för kulturell kompetens. Diskursanalysens minsta analysenhet kallas för utsaga och utsaga är ett annat ord för det som språkvetarna kallar för yttrande. Ett annat viktigt ord - och företeelse inom diskursanalysen är hegemoni. Hegemoni är en diskurs som är så accepterad och oomstridd i samhället att den ter sig som "det normala".⁷⁶

⁶⁸ Neumann, 2003

⁶⁹ Börjesson, 2003

⁷⁰ Börjesson, 2003

⁷¹ Neumann, 2003

⁷² Byberg, 2002

⁷³ Socialstyrelsen, 2003

⁷⁴ Byberg, 2002

⁷⁵ Neumann, 2003

⁷⁶ Neumann, 2003

4.2 Organisation

Att vi valde begreppet organisation till vår studie berodde på att vi i ett tidigt skede diskuterade hur organisationen kring försörjningsstöd var uppbyggd i de olika stadsdelarna. Eftersom vi tidigt fann att den organisatoriska uppbyggnaden var olika tänkte vi att det självklart måste påverka arbetet med försörjningsstöd, dels för den anställda och dels för klienten. Under våra intervjuer påpekade de professionella också organisationens betydelse för hur kraven för att ha rätt till försörjningsstöd utformades. Vår tanke bekräftades i och med det och vi kände att vi hade gjort rätt begreppsval.

Begreppet organisation är en term hämtad från organisationsteorin. Begreppet har två betydelser, dels en konkret planmässig samverkan där gemensamma intressen åsyftas mellan individer och grupper, dels en mer allmän där en förvaltning eller ett företags uppläggning av en verksamhet avses.⁷⁷ Organisationsteori är ett sätt att se på och förstå organisationer och det som sker i dem. Teorin kan ge tankar om vad en organisation är, hur den fungerar och hur dess medlemmar och andra intressenter samspelar med och inom den. Det finns fyra huvudsakliga perspektiv på organisationer vilka är klassiskt, modernt, symboliskt tolkande och postmodernt.⁷⁸

Human serviceorganisation (HSO) är ett samlingsbegrepp som ibland används för att namnge organisationer som på olika sätt arbetar i nära kontakt med människor. Det finns organisationer inom exempelvis industri och tjänsteproduktionen där fokus inte ligger på den enskilda individen i lika stor utsträckning som inom HSO. Offentlig sektor eller välfärdssektor används ofta som samlingsnamn för människoorienterade organisationer i Sverige. Den offentliga sektorn är till stor del finansierad genom allmänna medel och drivs i offentlig regi. Eftersom dessa organisationer är finansierade med statliga pengar eller med ett kommunalt skatteunderlag finns det ofta en mängd olika uppfattningar kring hur pengarna skall fördelas. Det finns också olika förväntningar på hur människorna i organisationen skall arbeta. Personer som arbetar inom offentliga organisationer kan befinna sig i ett korstryck mellan media, medborgare, yrkeskår, egna värderingar, medarbetare, klienter och den lokala styrningen. Alla dessa parter har ett intresse i hur det faktiska arbetet bedrivs och vilka resultat som skall uppnås. Det är inte ovanligt att chefer och kollegor har olika uppfattningar om verksamhetens organisering och hur arbetet skall bedrivas.⁷⁹ Från medborgarnas sida kan åtminstone två krav på myndigheternas verksamhet identifieras. Ett krav är att verksamheten skall bedrivas och förvaltas på ett effektivt sätt, på grund av att det är offentliga medel som finansierar den. Det andra kravet är att man inom verksamheten skall betrakta den enskilde individens rättssäkerhet. Rättssäkerhet innebär att medborgarna skall kunna förutse myndigheternas handlande och beslut och det är det en förutsättning för att medborgarna skall bli behandlade på samma sätt.⁸⁰

De som arbetar i en organisation för socialt arbete kallas ibland för gatubyråkrater eller gräsrotsbyråkrater. Det är inte ovanligt att gatubyråkraten upplever att det finns för lite resurser inom organisationen för att ha en möjlighet att göra det arbetet som den är ombedd att göra. Antal ärenden och tiden som gatubyråkraten har till sitt förfogande är två aspekter som särskilt framhålls som påverkansfaktorer. En annan sak som påverkar arbetet för

⁷⁷ <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/sok/Organisation?type=NE>

⁷⁸ Hatch, 2002

⁷⁹ Jönsson, Tranquist, Petersson, 2003

⁸⁰ Byberg, 2002

gatubyråkraten är vilka mål organisationen har. Dessa kan ibland vara vagt formulerade från politikernas sida. Eftersom måluppfyllelsen är vagt formulerad blir den svår att mäta. I arbete med människor är det inte ovanligt att den anställde alltid upplever att det finns mer att göra.⁸¹ Arbetet som gatubyråkrat handlar mycket om balansen mellan handlingsfrihet och kontroll. Johansson påpekar att motsättningen mellan handlingsfrihet och kontroll är tydligare i offentliga organisationer än inom andra organisationer. Handlingsfriheten är nödvändig för att kunna utföra arbetet på ett bra sätt och kontrollen finns för att gatubyråkraten skall hålla sig inom organisationens ramar. Kontrollen innebär även att gatubyråkraten kan använda sig av negativa sanktioner om klienten inte uppfyller kraven som socialtjänsten ställer på den. Klienten kan då få avslag på sin ansökan om försörjningsstöd.⁸²

4.3 Stadsdelens karaktär

Vi tyckte det var viktigt att belysa att stadsdelens karaktär kunde vara en orsak till att det existerade likheter och skillnader angående kraven som ställdes på en klient. Att det var viktigt att ta med detta begrepp i vår uppsats var på grund av att de professionella talade om stadsdelarnas karaktär under intervjuerna. Några av de professionella ansåg att en jämförelse mellan stadsdelarna inte kunde utföras då stadsdelarna skilde sig åt i för stor utsträckning.

Göteborgs stad är indelad i tjugoen stadsdelsförvaltningar. Stadsdelarna skiljer sig åt på många områden. Exempel på skillnader är stadsdelarnas ekonomiska förutsättningar, stadsdelsförvaltningarnas organisation, vilka som sitter i stadsdelsnämnden och stadsdelarnas befolkningssammansättning.⁸³ De professionella vi intervjuade talade om stadsdelens karaktär och beskrev att karaktären berodde på den sammansättning stadsdelens befolkning hade. De fyra stadsdelar som de professionella vi intervjuade arbetade i såg olika ut. En del av stadsdelarna hade en befolkningssammansättning som till stor del var invandrad. En del av stadsdelarna hade en befolkningssammansättning som till stor del var etnisk svensk.

De professionella benämnde sina stadsdelar som rika eller fattiga, rent ekonomiskt, och de professionella sade att budgeten påverkade vilken karaktär stadsdelen hade. Vi anser att en stadsdels karaktär kan bestå av många faktorer och att faktorerna samverkar för att skapa en unik stadsdel.

5. PRESENTATION AV EMPIRIN

I detta avsnitt besvarar vi våra två deskriptiva frågeställningar genom att återge vad de professionella sade under intervjuerna. Vi presenterar empirin under två rubriker som behandlar krav samt likheter och skillnader stadsdelarna emellan. De professionellas berättelser presenteras var och en för sig under rubriken ”Vilka krav ställs”? för att tydligt visa vem av de professionella som har sagt vad. Under rubriken ”Vilka likheter och skillnader finns”? blandas de professionellas svar för att belysa likheter och skillnader svaren emellan.

5.1 Vilka krav ställs?

När det gällde kraven som ställdes på en arbetssökande klient sade professionell nr 1 att för att vara berättigad försörjningsstöd skulle klienten ha gjort vad han eller hon kunnat i minst en månad innan den tog kontakt med socialtjänsten. Professionell nr 1 sade att ha gjort vad man

⁸¹ Jönsson, Tranquist, Petersson, 2003

⁸² Johansson, 1997

⁸³ <http://www.goteborg.se>

kunnat innebar att klienten skulle ha varit inskriven på arbetsförmedlingen och ha varit aktivt arbetssökande, det vill säga sökt mellan tio till tjugo arbeten per månad. Professionell nr 1 sade även att ett krav för att klienten skulle ha rätt till försörjningsstöd var att han eller hon inte hade flyttat från ett säkert boende i en annan stadsdel till ett osäkert inneboendeavtal i deras stadsdel. Klienten skulle inte heller ha avbrutit en tidigare planering med socialtjänsten.

Professionell nr 2 poängterade att det i deras stadsdel var skilda krav på de klienter som varit aktuella för försörjningsstöd hos socialtjänsten sedan tidigare och de klienter som aldrig varit aktuella för försörjningsstöd. Professionell nr 2 sade:

Återigen så hamnar vi där, har man tidigare haft kontakt med socialtjänsten då är det mycket klart och tydligt. Då skall man långt innan ha skrivit in sig på arbetsförmedlingen. ...Har man haft ett arbete skall man ha skrivit in sig dagen efter det att man har blivit arbetslös. Det är inte många som gör det. En månad innan och att man kan redovisa att man sökt arbete. ...Det generella kravet är att man skriver in sig på arbetsförmedlingen dagen efter att man blivit arbetslös. De flesta som har varit i kontakt med oss innan känner till det här. ...De som inte har haft kontakt med socialtjänsten. Då kan de i princip ringa när som helst. Man kan inte säga till personen att du måste ha varit inskriven på arbetsförmedlingen, ett svar man ofta får då är att personen inte känner till det. En person som inte fått information innan kan man inte förvänta sig mycket utav.

Professionell nr 2 sade även att de i stadsdelen varken hade några generella krav angående hur många arbeten klienten skulle ha sökt eller angående hur lång tid klienten skulle ha varit inskriven på arbetsförmedlingen. Vilka krav som ställdes berodde på vilka resurser klienten hade och en individuell bedömning av klientens förmåga gjordes alltid. Ett annat krav som den professionelle berättade att de ställde på klienten var att han eller hon efter en skälig tid med försörjningsstöd skulle flytta från ett dyrt till ett billigare boende.

Professionell nr 3 berättade att kraven för att klienten skulle anses vara berättigad försörjningsstöd i deras stadsdel var att klienten skulle ha varit inskriven på arbetsförmedlingen sedan första arbetslösa dagen. Klienten skulle vara aktiv i sitt arbetssökande, delta i arbetssökarverksamheten i stadsdelen och kunna visa att den hade utfört alla kraven. Några andra konkreta krav för att klienten skulle ha rätt till försörjningsstöd var att klienten inte ägde någon bil, inte hade något fondsparande eller ägde några andra tillgångar. Professionell nr 3 sade att kraven var olika för klienten beroende på om han eller hon varit aktuell för försörjningsstöd hos socialtjänsten tidigare. Hade klienterna varit aktuella tidigare så förväntades klienterna känna till vilka regler som gällde.

Professionell nr 3 underströk följande då det gällde krav som ställdes på klienten:

Alla människor har ett egenansvar, det är vi noga med att betona. Det egna ansvaret varje människa har för sitt liv och sin försörjning.

Professionell nr 4 sade att de två främsta kriterierna för att ha rätt till försörjningsstöd var att klienten stod till arbetsmarknadens förfogande eller att klienten var sjukskriven. Om klienten stod till arbetsmarknadens förfogande skulle han eller hon för att anses ha rätt till försörjningsstöd vara aktivt arbetssökande, redovisa antalet sökta arbeten och söka olika sorters arbeten. Professionell nr 4 kallade kraven socialtjänsten ställde på en klient i deras stadsdel för den gemensamma benämningen ”arbetskrav”.

Alla de professionella vi intervjuade var överens om att om klienten inte uppfyllde kraven så var klienten inte berättigad försörjningsstöd. Klienten fick då ett avslagsbeslut på sin ansökan om försörjningsstöd. Professionell nr 4 sade följande om när en klient inte uppfyllde kraven:

Sen är det ju så att uppfyller man inte kraven så vill vi ha reda på varför den här personen inte uppfyller kraven och då börjar vi utreda det.

5.2 Vilka likheter och skillnader finns?

Alla de professionella sade att de grundläggande kraven som var tvungna att vara uppfyllda för att en arbetssökande klient skulle ha rätt till försörjningsstöd var att klienten skulle stå till arbetsmarknadens förfogande, vara inskriven på arbetsförmedlingen och söka arbete. Alla fyra stadsdelar hade en arbetssökarverksamhet dit en arbetssökande klient utan arbetshinder skickades. De professionella sade att klienten skulle medverka i verksamheten för att ha rätt till försörjningsstöd.

Motiveringen de professionella använde för att socialtjänsten ställde krav på klienten var att klienten inte skulle bli långtidsberoende av försörjningsstöd. Professionell nr 2 sade:

Vad är socialtjänsten? Varför finns socialtjänsten? Det är viktigt att man markerar att det här är en tillfällig lösning. Att man inte hamnar i beroende från första början och det blir ju så om man inte ställer krav. ...Om man har ett krav, då kan man förkorta processen, beroendeprocessen. Istället för att vara två år hos socialtjänsten så kan man förkorta tiden till fyra, fem månader.

Professionell nr 1 sade att det var självklart att vissa krav skulle ställas på en klient enligt socialtjänstlagen. Att klienten inte skulle beviljas försörjningsstöd utan att krav ställdes var de professionella överens om. Samtidigt som alla fyra professionella betonade att krav alltid skulle ställas på klienten betonade de den individuella bedömningen likaså. Alla de professionella vi intervjuade var överens om att de anställdas handlingsutrymme påverkade kraven, detta då det i slutändan alltid var de anställda som gjorde den individuella bedömningen. Professionell nr 1 sade:

Det är handläggaren som gör bedömningen om man skall göra ett avsteg från det generella.

Professionell nr 2 sade att de i stadsdelen alltid gjorde individuella bedömningar. Professionell nr 4 tyckte att bedömningen angående vilka krav som skulle ställas på en arbetssökande klient skulle göras efter klientens individuella förutsättningar. Även professionell nr 3 uttryckte att de i deras stadsdel inte hade några generella krav utan att det alltid skulle göras individuella bedömningar utifrån klientens kapacitet.

De professionella var överens om att klienten skulle vara inskriven på arbetsförmedlingen och ha sökt arbete då klienten kontaktade socialtjänsten för att anses ha rätt till försörjningsstöd. En skillnad stadsdelarna emellan angående de två kraven var hur länge klienten skulle ha varit inskriven på arbetsförmedlingen samt hur många arbeten klienten skulle ha sökt. Professionell nr 1 sade att de i deras stadsdel ställde kravet att klienten skulle ha varit inskriven på arbetsförmedlingen minst en månad innan kontakt med socialtjänsten togs. Professionell nr 2 sade att de i deras stadsdel inte hade någon specifik tid klienten skulle ha varit inskriven på arbetsförmedlingen men att om klienten hade blivit arbetslös skulle klienten för att ha rätt till försörjningsstöd ha skrivit in sig på arbetsförmedlingen sin första arbetslösa dag. Professionell nr 3 sade:

Man skall ha varit inskriven på arbetsförmedlingen sedan första arbetslösa dagen.

De professionellas svar skilde sig åt angående om hur många arbeten klienten skulle ha sökt när kontakt togs med socialtjänsten för att anses ha rätt till försörjningsstöd. Professionell nr 1 sade att klienten skulle ha sökt mellan tio till tjugo arbeten under en månads tid. Professionell nr 4 sade:

Det är olika, man kan inte säga att alla skall söka tio jobb i veckan utan det är individuellt.

Professionell nr 2 och professionell nr 3 sade att de i deras stadsdelar inte hade något krav på ett visst antal sökta arbeten klienten skulle ha sökt innan han eller hon tog kontakt med socialtjänsten.

På frågan om det fanns skillnader mellan Göteborgs stadsdelar angående de krav som ställdes på en klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd svarade de professionella olika. Professionell nr 1 svarade att den inte visste huruvida det fanns några skillnader, den professionelle hade inte svaret svart på vitt. Professionell nr 2, professionell nr 3 samt professionell nr 4 svarade alla att de var medvetna om att det fanns skillnader stadsdelarna emellan. De tre professionella som var medvetna om att det fanns skillnader tyckte olika om hur skillnaderna påverkade. Professionell nr 2 sade:

Det är bedrövligt. ...Det är skrämmande. Logiken säger ju att man borde få samma, man borde ju bli behandlad på samma sätt eftersom det är samma lagstiftning, samma kommun och samma riktnivå, men så är det inte...

Professionell nr 4 ansåg följande om att det förekom skillnader stadsdelarna emellan:

... Jag vet ju att det finns skillnader och självklart skall det inte vara skillnader. Jag kan tänka mig att vi här i vår stadsdel har en något generösare syn på hyresnivåer än vad de kanske har i andra stadsdelar. Här hos oss finns det inga billiga boenden, här finns ju inte det. ...Så klart att det finns en orättvisa men man kan ju se det som att man ska ha samma möjlighet att ha kvar sitt boende om man blir sjukskriven i vår stadsdel som man har i en annan men det blir ju ändå en skillnad. ...Det blir orättvist på ett sätt men för den enskilde är det ju inte det.

En skillnad mellan stadsdelarna var hur och vem som utformade kraven och utifrån vilka riktlinjer kraven utformades. Professionell nr 1 sade att de i deras stadsdel utgick mycket ifrån rättspraxis när de utformade sina krav. Den professionelle berättade att riktlinjer för hur kraven utformades kom ifrån enhetschefer och politiker. Professionell nr 1 sade att det bland annat var förste socialsekreterare, chefer på högre nivå samt politiker i stadsdelen som utformade kraven. Professionell nr 2 sade att kraven utformades utifrån vad som stod i socialtjänstlagens första paragraf och genom den tolkning som varje stadsdel gjorde av innehållet i lagen. Även länsrättens och kammarrättens domar var till hjälp i utformandet av kraven. Professionell nr 3 svarade på följande sätt på frågan om hur kraven utformades:

När det gäller exempelvis det här att människor skall söka arbete så finns det kammarrättsdomar och regeringsrättsdomar som vi har tittat noga på. Sen har vi socialstyrelsens allmänna råd, kommunens föreskrifter, Göteborgs stads gemensamma plattform gällande försörjningsstöd och länsstyrelsens hänvisningar som vi går efter. ...Ett viktigt styrdokument är verksamhetsplanen för hela IFO i vår stadsdel och där står det vilken inriktning vi skall hålla.

Professionell nr 3 sade även att det var verksamhetschefen och ledningsgruppen som talade om för de professionella som arbetade med försörjningsstöd hur arbetet skulle skötas. Professionell nr 4 sade att kraven som ställdes på klienten i deras stadsdel utformades

gemensamt i stadsdelen. Den professionelle berättade att de i deras stadsdel utgick ifrån kommunens riktlinjer när de utformade sina krav men att chefen på arbetsplatsen även hade utrett och kommit fram till vissa riktlinjer som de använde när de utformade sina krav.

De professionella svarade olika angående vad klienterna hade rätt att få försörjningsstöd till, utöver riksnormens bestämda belopp. Professionell nr 1 jämförde deras stadsdel med en annan stadsdel och konstaterade att barn till långtidsberoende kunde bli beviljade cyklar i den andra stadsdelen men att det aldrig beviljades några cyklar i deras stadsdel. Professionell nr 3 sade:

I vår stadsdel gör vi bedömningen att i normalfallet behöver man ingen bil för att uppnå skälig levnadsnivå och det är skälig levnadsnivå det handlar om inte god levnadsnivå.

Professionell nr 3 berättade att det dock förekom i andra stadsdelar att klienter fick äga en bil samtidigt som de uppbar försörjningsstöd. Professionell nr 4 sade att skillnader angående kostnader utöver riksnormen kunde vara huruvida stadsdelen beviljade försörjningsstöd till träningskort, Lisebergbesök eller cykel.

6. ANALYS OCH SLUTSATS

I analysen besvarar vi vår tredje, förklarande frågeställning genom att analysera empirin med hjälp utav de tre teoretiska begreppen diskurs, organisation och stadsdelens karaktär. Vi jämför den tidigare forskningen med vårt resultat. Frågeställningen som besvaras genom analysen lyder ”Vilka orsaker och förklaringar finns till likheter och skillnader stadsdelarna emellan”? Varje del i analysen avslutas med att vi presenterar vår slutsats.

6.1 Diskurs

Det framkom att det fanns skillnader angående kraven som ställdes på en klient stadsdelarna emellan då de professionella ansåg att det var bra att krav ställdes men åsikterna om varför det var bra att krav ställdes skilde sig åt. Även åsikterna kring hur hårda kraven skulle vara eller varför kraven skulle ställas skilde sig åt. Enligt teorin om diskurser kan en person inte kombinera flera olika sorters diskurser vilket märktes på en av de professionella som hade diskursen att krav var bra.⁸⁴ Den professionelle gav inte uttryck för att det kunde finnas något negativt med att krav ställdes på klienten. De andra professionella poängterade att krav var en nödvändighet men diskursen att krav enbart var bra gick inte att utläsa lika tydligt hos dem. Vi tolkade de professionellas olika åsikter om krav som att det även i andra stadsdelar i staden fanns olika syn kring om krav hjälper eller stjälper klienten på dess väg till självförsörjning. Vi tror att skillnader i diskurser kring om krav enbart är positivt kan förklara att kraven skiljer sig åt mellan stadsdelarna. Eftersom de anställda i stadsdelarnas åsikter och diskurser kring krav präglar hur kraven utformas i varje stadsdel så förklarar det att det finns likheter och skillnader. De stadsdelar som har samma syn på om krav är bra, hur hårda kraven skall vara och varför kraven skall ställas tror vi i större utsträckning utformar sina krav på liknande sätt.

Den professionelle vars diskurs var att krav enbart var bra motiverade diskursen med att den professionelle ansåg att klienterna var resursstarka. Om socialtjänsten inte ställde krav passiviserades klienten. En diskurs ger en människa en samling regler för hur den skall leva och bete sig. Detta gäller inte bara för några specifika sammanhang utan rent generellt för hela deras liv.⁸⁵ Diskursen om förmåga påverkar enligt teorin om diskurser troligen vad de

⁸⁴ Börjesson, 2003

⁸⁵ Neumann, 2003

professionella anser om klienters förmåga och resurser i alla situationer. En möjlig orsak till att det fanns likheter och skillnader angående vilka krav som ställdes var vilken diskurs de professionella hade om klientens förmåga. Då diskursen kring klientens förmåga kunde vara olika blev resultatet att kraven utformades olika i de olika stadsdelarna. Förmågan hos klienterna att klara av krav som ställdes på dem sågs antingen som stor eller liten. När klienter ansågs ha en stor förmåga betraktades klienterna klara av att hårda krav ställdes på dem. Ansågs klienter ha en liten förmåga betraktades klienterna inte klara av att hårda krav ställdes på dem. Det framkom tydligt att vilken diskurs de professionella hade i stadsdelen angående klienternas förmåga att uppfylla krav påverkade vilka krav som ställdes. Diskursen om klientens förmåga påverkade att det fanns skillnader men även likheter stadsdelarna emellan.

En förklaring till att kraven som ställdes på klienterna kunde vara antingen lika eller olika mellan stadsdelarna framkom genom att det var en av de professionella som gav uttryck för att det fanns en nedärvd tradition i deras stadsdel för hur kraven utformades. Den professionelle sade att "så här gör vi här". Teorin om diskurser poängterar vikten av att se bakom språket för att undersöka ett fenomenets sanna karaktär.⁸⁶ Vi såg bakom språket då vi tolkade den professionelles uttalande som att de i stadsdelen utformade sina krav utifrån traditioner. Att krav utformas utifrån traditioner tror vi går att finna i fler stadsdelar i staden. En diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen runt omkring sig. Historia och traditioner kan påverka hur en diskurs kommer till uttryck.⁸⁷ Att traditioner påverkade hur kraven utformades tror vi är en omedveten faktor som inverkar på arbetet inom socialtjänsten. Vi tror att det är en osynlig diskurs som påverkar de anställdas arbete utan att de är medvetna om det. En diskurs kring hur krav uppfattas och hur krav utformas tror vi kan komma utifrån att chefen på arbetsplatsen har skapat ett förhållningssätt som påverkar arbetet. Om detta förhållningssätt får möjlighet att rota sig inom verksamheten så tror vi att det finns risk för att förhållningssättet blir till en tradition, en osynlig diskurs.

Bäraren av en diskurs utnyttjar alltid antingen formell eller informell information för att motivera och begränsa sin egen diskurs.⁸⁸ Den professionelle som inte kunde se något negativt med att krav ställdes på klienten motiverade sin diskurs på olika sätt, bland annat med att stöd gavs till klienten från socialtjänstens sida så att klienten kunde uppfylla socialtjänstens krav. Den professionelles diskurs innebar att så länge socialtjänsten gav klienten stöd var det acceptabelt att ställa krav på klienten. Ett formellt sätt att motivera och begränsa sin diskurs angående krav är att i socialtjänstlagen finna stöd för sin diskurs. Att det går att motivera en diskurs med hjälp av socialtjänstlagen beror på att socialtjänstlagen är en ramlag vilket lämnar stora möjligheter för egen tolkning. Vi anser att en förklaring till att det finns likheter och skillnader på kraven som ställs på en klient är att de professionella inom socialtjänsten har möjlighet att göra egna tolkningar av socialtjänstlagen. Utifrån socialtjänstlagen kan de professionella utforma kraven de ställer på klienten på olika sätt. Inom socialtjänsten och inom socialtjänstlagen benämns tolkningarna som individuella bedömningar.

En viktig företeelse inom diskursanalys är hegemoni. Det är när en diskurs är så accepterad i sin helhet att den anses vara det "normala".⁸⁹ Inom socialtjänsten kan det sägas att de professionellas egna tolkningar av socialtjänstlagen och de individuella bedömningar som dessa tolkningar utmynnar i är en hegemoni. Denna slutsats drog vi då de professionella vi intervjuade talade om de individuella bedömningarna som en grundbult i arbetet med

⁸⁶ Neumann, 2003

⁸⁷ Börjesson, 2003

⁸⁸ Neumann, 2003

⁸⁹ Neumann, 2003

försörjningsstöd. Det kan slås fast att inom den institution som socialtjänsten är har den individuella bedömningen etablerat sig som normalitet.⁹⁰ Då en av orsakerna till att det fanns likheter och skillnader angående vilka krav som ställdes på en klient stadsdelarna emellan var de individuella bedömningarna så anser vi att det kan vara svårt att få bort denna orsaksfaktor. Detta anser vi på grund av att de individuella bedömningarna betraktas som en normalitet i arbetet med försörjningsstöd och hur ändrar man på något som anses vara normalt?

I den tidigare forskningen sågs den kommunala bestämmanderätten och socialtjänstlagens utrymme som en orsak till skillnader i behovsprövningens utformning.⁹¹ Att socialtjänstlagen och de professionellas individuella bedömningar var en orsak till att det förekom skillnader angående vilka krav som ställdes på klienten stadsdelarna emellan var något även vi kom fram till vår studie.

Vår slutsats efter att ha analyserat det empiriska materialet utifrån det teoretiska begreppet diskurs är att det finns många diskurser, diskurser som har analyserats ovan, som påverkar kravens utformning och de likheter och skillnader som finns stadsdelarna emellan. Diskurserna är både uttalade och outtalade. De uttalade diskurserna som vi antog att de professionella var medvetna om och som vi såg som påverkansfaktorer på hur kraven utformades tror vi är lätta att bearbeta och förändra om det visar sig att de leder till orättvisor för klienterna. De outtalade diskurserna tror vi påverkar arbetet med försörjningsstöd i lika stor utsträckning som de uttalade men vi tror att de är betydligt svårare att bearbeta och förändra. Vi anser att det kan vara svårt att förändra de outtalade diskurserna då de kan ses som traditioner och traditioner är alltid besvärliga att förändra eftersom de är djupt rotade. Vi ställer oss frågan om de professionella är medvetna om de diskurser vi har funnit och om de är medvetna om hur de diskurserna påverkar hur stadsdelarna utformar kraven som de ställer på sina klienter. Att vi ställer oss frågan beror på att vi tycker det är viktigt att de professionella som arbetar inom socialtjänsten är medvetna om hur mycket de själva påverkar kraven som ställs på en arbetssökande klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd.

6.2 Organisation

En förklaring till att det fanns likheter och skillnader stadsdelarna emellan angående kraven som ställdes på klienten tror vi var att socialtjänstens organisation i de olika stadsdelarna var uppbyggd på olika sätt. I stadsdelarna som de professionella arbetade i var mottagandet av klienter som ansökte om försörjningsstöd organiserat på olika sätt. Mottagningsenheterna/grupperna var olika stora och de professionella arbetade olika länge med klienterna innan de skickade ärendet till en annan enhet inom socialtjänsten. Vi kunde se att de stadsdelar som medverkade i vår undersökning och som hade en liten organisation med få antal ärenden per professionell hade mer tid att lägga på varje klient än de stora organisationerna som hade fler antal ärenden per professionell. Vi tror att kraven som ställs blir mer individanpassade om den professionelle har mycket tid att lägga på varje klient. Vår analys underbyggs av det som Jönsson, Tranquist och Petersson skriver. De säger att det inte är ovanligt att gatubyråkraten, som en person som arbetar inom offentlig sektor ofta kallas, upplever att det finns för lite resurser för att ha möjlighet att göra det arbete som den är ombedd att göra. Antal ärenden och tid som gatubyråkraten har till sitt förfogande framhåller författarna särskilt som en påverkansfaktor.⁹²

⁹⁰ Neumann, 2003

⁹¹ Minas, Stenberg, 2000

⁹² Jönsson, Tranquist, Petersson, 2003

Organisationens ekonomi och vilka resurser de professionella som arbetar inom organisationen har till sitt förfogande kan vara en orsaksförklaring till att de professionella var mer eller mindre generösa i sin bedömning gentemot klienterna. En av de professionella berättade att då ekonomin i stadsdelen var god kunde det hända att det gjordes mer generösa bedömningar. Den professionelle sade aldrig att de mer generösa bedömningarna påverkade kravens utformning. Vi tror ändå att den mer generösa synen inom organisationen, om stadsdelen har en god ekonomi, kan påverka att de professionella i större utsträckning frångår de generella kraven än vad de gör om stadsdelen har en dålig ekonomi. Om det var på det sättet som den professionelle beskrev, att budget påverkade, i fler stadsdelar i Göteborg anser vi att det kan vara en bidragande orsak till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. Vi tror att de stadsdelar med god ekonomi inte hade lika preciserade krav på sina klienter jämfört med de stadsdelarna med dålig ekonomi.

Organisation är enligt organisationsteorin hur en förvaltning eller ett företag lägger upp sin verksamhet.⁹³ Det framkom att de olika stadsdelarna lade upp sina verksamheter på olika sätt, det vill säga att stadsdelarna hade olika organisationskulturer. De professionella tog upp olika faktorer som kunde påverka organisationen och som i sin tur påverkade kraven socialtjänsten ställde på sina klienter. Dessa faktorer var bland annat vilken chef de professionella hade, vilken politik som fördes i stadsdelen och vilka riktlinjer som fanns för hur försörjningsstödsarbetet skulle utföras. Både verksamhetschefen och enhetschefen var personer som påverkade hur arbetet med försörjningsstöd organiserades samt vilka krav som ansågs viktiga att ställa på klienten. Eftersom både verksamhetschefen och enhetschefen är enskilda individer med olika tankar och åsikter kring hur arbetet med försörjningsstöd skall organiseras och bedrivs så ser vi deras påverkan som en förklaring till att det finns likheter och skillnader på kraven som ställs på en arbetssökande klient. Vi tänker att två chefer med liknade tankar och åsikter om krav påverkar hur kraven utformas i deras stadsdel på liknande sätt. Om en chef har arbetat länge i en stadsdel tror vi att hans eller hennes åsikter och tankar till slut kan bli en tradition som omedvetet påverkar hur arbetet bedrivs. Denna tradition kan vara svår att upptäcka och därför svår att förändra. Chefens påverkan var de professionella vi intervjuade eniga om var en faktor som påverkade vilka krav som ställdes på en klient.

Stadsdelarna i Göteborg har olika stadsdelsnämnder. Stadsdelsnämnderna består av förtroendevalda politiker vars åsikter styr hur arbetet inom socialtjänstens organisation utformas.⁹⁴ Under intervjuerna framkom det att politikerna som styrde i stadsdelen påverkade hur de professionella bedrev sitt arbete. Vi kan återigen se att en organisatorisk faktor förklarar varför det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. Politikens påverkan på likheterna och skillnaderna behövde inte enbart handla om vilka krav som ställdes på en klient då stadsdelsnämnden påverkade allt arbete som bedrevs inom socialtjänsten i stadsdelen. De förtroendevalda i stadsdelsnämnden har mycket att säga till om angående hur stadsdelens budget skall fördelas. Det framkom från intervjuerna att det var politikerna som beslutade om det skulle göras några ekonomiska satsningar inom socialtjänsten. Vi anser att politikernas ansvar för fördelningen utav stadsdelens budget kan vara en orsak till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. Att det är en orsak tror vi beror på att de förtroendevalda i stadsdelarna prioriterar arbetet med försörjningsstöd olika. Detta kan visa sig genom hur mycket av budgeten som går till försörjningsstödsarbetet. Enligt vår tidigare slutsats påverkar tid och resurser vilka krav de professionella som arbetar med försörjningsstöd ställer på

⁹³ <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/sok/Organisation?type=NE>

⁹⁴ <http://www.goteborg.se>

klienterna. På så sätt påverkar budgeten, som stadsdelsnämnden bestämmer, indirekt vilka krav som ställs på en arbetssökande klient.

De förtroendevalda politikerna i stadsdelsnämnden var en del av de faktorer som påverkade vilka riktlinjer som fanns i stadsdelen angående hur försörjningsstödsarbetet skulle bedrivas och vilka krav som ställdes på en arbetssökande klient. Många olika parter har ett intresse i hur det faktiska arbetet inom socialtjänsten skall bedrivas och vilka resultat som skall uppnås inom verksamheten. Detta beror på att socialtjänsten ingår i den offentliga sektorn, att den är finansierad genom allmänna medel och att den drivs i offentlig regi.⁹⁵ Vi tror att riktlinjerna kan vara ett medel för de olika parterna för att få vara med och bestämma om hur socialtjänstens arbete skall bedrivas. Vi anser att det kan vara olika faktorer som påverkar hur riktlinjerna utformas i de olika stadsdelarna vilket även de professionella vi intervjuade gav uttryck för. Att många parter vill påverka riktlinjerna anser vi är en orsak till att det kan finnas likheter och skillnader stadsdelarna emellan. I en stadsdel kan enhetschefen ha en stor påverkan på hur riktlinjerna angående vilka krav som ställs på klienten utformas medan det i en annan stadsdel till största del kan vara stadsdelsnämnden som bestämmer riktlinjerna. Skillnaderna mellan vem som bestämmer hur riktlinjerna skall utformas genererar i skillnader på kraven som ställs på klienter.

Vi kom fram till att det fanns likheter och skillnader stadsdelarna emellan och att dessa likheter, men särskilt skillnaderna, kunde förklaras utifrån en mängd olika organisatoriska faktorer. Minas och Stenberg kom i sin forskning fram till att de krav som ställdes på klienten tycktes bero på tillfälligheter. En av dessa tillfälligheter var bland annat hur de olika socialkontoren organiserade sin verksamhet. Både Minas och Stenberg samt vi kom fram till att organisationen inom socialtjänsten påverkade vilka krav som ställdes på klienten. Minas och Stenberg kom i sin studie även fram till att det ställdes olika krav på en klient beroende på vilket socialkontor klienten vände sig till.⁹⁶ Detta faktum har framkommit även i vår studie under intervjuerna med de professionella i de olika stadsdelarna. Genom vår analys utifrån begreppet organisation har vi kommit fram till att några faktorer som påverkar hur socialtjänsten utformar sin verksamhet bland annat är vilka som är chefer och politiker i stadsdelen. Man kan se vårt resultat som en förklaring till varför det ställs olika krav på klienten beroende på vilket socialkontor de vänder sig till och därför knyter vår undersökning an till och ger en möjlig förklaring till vad Minas och Stenberg kom fram till i sin studie.

En av våra slutsatser efter att ha analyserat empirin utifrån det teoretiska begreppet organisation är att det finns många olika parter som har ett intresse av att påverka hur den offentligt organiserade socialtjänsten skall bedrivas. Parterna som vill påverka arbetet kan befinna sig både inom och utanför organisationen. Att socialtjänsten är en offentlig organisation, där många olika intressenter vill påverka med sina åsikter och att organisationen bedrivs med allmänna medel anser vi försvårar de professionellas möjligheter att dra åt samma håll i arbetet med försörjningsstöd. Vi anser att det krävs att organisationen förändras och blir mer lika stadsdelarna emellan om kraven som ställs på klienten skall bli mer enhetliga än vad de är idag. En annan slutsats vi kommit fram till är att det inom socialtjänstens organisation finns många faktorer, faktorer som har analyserats ovan, som förklarar varför kraven som ställs på klienterna antingen är lika eller olika stadsdelarna emellan.

⁹⁵ Jönsson, Tranquist, Petersson, 2003

⁹⁶ Minas, Stenberg, 2000

6.3 Stadsdelens karaktär

Det framkom under intervjuerna med de professionella att stadsdelens karaktär var en förklaring till att det fanns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. De professionella talade om stadsdelens karaktär genom att berätta om stadsdelens befolkningssammansättning, dess befolkningssammansättning, stadsdelens ekonomi samt hur många det var i stadsdelen som uppbar försörjningsstöd. Vi anser att dessa faktorer som de professionella tog upp under intervjuerna samspelar och kan förklara att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. En förklaring till likheterna stadsdelarna emellan var att det tydligt framkom att de stadsdelar där befolkningen till stor del var invandrad var lika i fråga om att det var många personer i stadsdelen som var aktuella inom socialtjänsten på ett eller annat sätt och särskilt inom försörjningsstöd. En förklaring till skillnaderna stadsdelarna emellan var att det framkom att stadsdelarna som var lika i fråga om befolkningssammansättning inte behövde vara lika angående vilka krav socialtjänsten ställde på sina klienter. Vi förstår att det ibland måste finnas skillnader stadsdelarna emellan och att det kan vara svårt att jämföra olika stadsdelar med varandra då de skiljer sig åt på många områden. Det vi inte kan förstå är hur det kommer sig att stadsdelar som är lika på många områden ändå skiljer sig åt angående vilka krav de ställer på en arbetssökande klient.

En orsak till likheter och skillnader stadsdelarna emellan var hur de professionella tolkade begreppet skälig levnadsnivå. Tolkningen av skälig levnadsnivå påverkade inte bara vilka krav som ställdes på klienten för att den skulle ha rätt till försörjningsstöd utan även hur mycket - och till vad klienten blev beviljad försörjningsstöd. Under intervjuerna beskrevs det för oss att vad en låginkomsttagare på orten hade råd med påverkade vad som ansågs vara skälig levnadsnivå i stadsdelen. Att den skäliga levnadsnivån kan vara olika i de olika stadsdelarna beror på att begreppet skälig levnadsnivå inte är preciserat i socialtjänstlagen vilket ger stadsdelen möjlighet att utforma vad de anser att skälig levnadsnivå är enligt de behov stadsdelens karaktär ger upphov till.⁹⁷ Vi anser att det faktum att stadsdelarna tolkar vad skälig levnadsnivå är på olika sätt är en förklaring till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. Stadsdelar med liknande karaktär och befolkningens behov tror vi sätter samma nivå på vad som anses vara skälig levnadsnivå för sina klienter. Under en av intervjuerna framkom det att det var viktigt att varje stadsdel formade kraven de ställde på en arbetssökande klient efter sin befolkning och efter de specifika behov som fanns i den stadsdelens befolkningssammansättning. Om kraven som ställs på en arbetssökande klient utformas efter dessa kriterier i alla stadsdelar tror vi att det kan vara en orsak till att kraven skiljer sig åt i de olika stadsdelarna.

Rättssäkerhet innebär att landets medborgare skall kunna förutse myndigheters handlande och beslut vilket är en förutsättning för att medborgarna skall bli behandlade på samma sätt.⁹⁸ Vi anser att stadsdelens karaktär, det vill säga dess befolkningssammansättning, i de olika stadsdelarna är en faktor som kan påverka rättsäkerheten för klienterna. Att vi anser detta beror på att en klient kunde få avslag på sin ansökan om försörjningsstöd för att klienten inte hade uppfyllt socialtjänstens krav. Då kraven som avslagsbeslutet grundade sig på var olika i stadsdelarna ansåg vi att rättsäkerheten för klienten inte uppfylldes. En del av de professionella sade emot oss under intervjuerna och de hävdade att rättssäkerheten var god då klienten alltid hade rätt att överklaga sitt avslagsbeslut. Det är i denna situation vi anser att stadsdelens karaktär och dess befolkningssammansättning påverkar klientens rättssäkerhet och att de två faktorerna kan vara en orsak till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna

⁹⁷ Socialstyrelsen, 2003

⁹⁸ Byberg, 2002

emellan. Vi tror att det i de stadsdelar där befolkningen till största del är invandrad kan vara svårare för klienterna att överklaga sina avslagsbeslut. Orsaken till detta är att många av klienterna har sämre kunskaper i det svenska språket och kanske inte alltid förstår hur överklagandeprocessen går till. Problemen tror vi inte är lika vanliga i de stadsdelar som till största del har en etnisk svensk befolkningssammansättning. Detta resonemang att befolkningssammansättningen kunde påverka rättssäkerheten stöddes utav några av de professionella vi intervjuade.

Minas och Stenberg tog upp rättvisekravet i sin studie för att visa hur klienter skall behandlas i kontakt med socialtjänsten. Kravet innebär att alla som vänder sig till socialtjänsten skall behandlas likvärdigt och att en person skall ges i stort sett samma möjligheter att få försörjningsstöd oavsett vilken kommun eller stadsdel klienten vänder sig till. Minas och Stenberg kom fram till att rättvisekravet inte följdes på socialkontoren i landet.⁹⁹ Gustafsson och Larsson diskuterade också rättssäkerhet i sin studie. Gustafsson och Larssons informanter sade att det inte skulle ha någon betydelse vilken handläggare eller vilken kommun en klient vände sig till men informanterna medgav att det inte var så i praktiken.¹⁰⁰ I de två studierna framkom det att rättsäkerheten inte upprätthölls då det fanns skillnader kommunerna och stadsdelarna emellan angående hur klienten behandlades i kontakt med socialtjänsten. Att rättsäkerheten påverkas av skillnaderna som finns mellan stadsdelarna var något som även vi kom fram till i vår studie. I vår studie kom vi fram till att rättsäkerheten påverkades av stadsdelens karaktär, det vill säga befolkningen i stadsdelen och dess förutsättning att överklaga ett avslagsbeslut.

I Hjertner Thoréns studie talade hon om aktiveringsprogrammen som en klient måste delta i för att anses vara aktivt arbetssökande. Hjertner Thorén berättade att det inte fanns några större studier som belyste vilka resultat aktiveringsprogrammen hade gett. De få studier som hade gjorts visade att aktiveringsprogrammen hade inga eller mycket få effekter i form av anställning eller ökad inkomst för klienterna. Hjertner Thorén skrev att studierna visade att aktiveringsprogrammen rentav kunde leda till marginalisering för klienterna.¹⁰¹ Vi kunde inte finna några belägg för det Hjertner Thorén skrev i sin fallstudie i vår egen undersökning men vi tycker att det är en intressant aspekt Hjertner Thorén tar upp. Det är en intressant aspekt då alla de stadsdelar som medverkade i vår undersökning hade någon form av arbetssökarverksamhet dit de arbetssökande klienterna hänvisades. Några av de professionella vi intervjuade beskrev sina stadsdelar som segregerade och detta gör att vi ställer oss frågan om arbetssökarverksamheten alltid har en positiv effekt för klienten. Vi undrar om det finns en risk att det blir som Hjertner Thorén beskrev i sin studie, att klienterna som bor i en segregerad stadsdel kan bli mer marginaliserade av att gå till arbetssökarverksamheten än att inte medverka i verksamheten.

Vår slutsats efter att ha analyserat vår empiri utifrån det teoretiska begreppet stadsdelens karaktär är att stadsdelens karaktär är en orsak till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan. En tanke som vi fått efter att ha analyserat empirin utifrån begreppet är om alla de skillnader vi kommit fram till och som orsakas av stadsdelens karaktär verkligen är orättvisor för klienten. Ibland behöver skillnaderna inte innebära att klienterna inte blir behandlade lika utan det kan snarare vara så att skillnaderna behövs för att de skall bli behandlade likadant. Ett exempel på detta gäller hyreskostnader. Vi anser precis som en av de professionella att de klienter som bor i en stadsdel där det inte finns några billiga bostäder

⁹⁹ Minas, Stenberg, 2000

¹⁰⁰ Gustafsson, Larsson, 2006

¹⁰¹ Hjertner Thorén, 2005

skall ha samma möjlighet att slippa flytta när de ansöker om försörjningsstöd, i alla fall de första månaderna, som då klienter som bor i en stadsdel där boendekostnaderna är lägre. Något annat vi kom fram till är att vad stadsdelarna beslutar att skälig levnadsnivå är i deras stadsdel är olika. Vi anser att en stor orsak till att det finns likheter och skillnader stadsdelarna emellan är på vilket sätt stadsdelarna kommer fram till vad skälig levnadsnivå är. Bestäms skälig levnadsnivå utifrån vad en låginkomsttagare i stadsdelen har råd med så tror vi att det blir tjuogoen olika tolkningar av vad skälig levnadsnivå är, en för varje stadsdel. Detta anser vi att stadsdelarna borde uppmärksamma om de vill att klienterna skall behandlas mer lika inom Göteborgs stad.

7. SLUTDISKUSSION

Att skriva denna uppsats har varit givande och intressant. Vi har fått mycket ny kunskap som är bra att ha med i vårt framtida arbete som socionomer. Studien har vidgat våra vyer och gett oss en förståelse för att vissa skillnader i stadsdelarna kanske måste finnas. När vi påbörjade studien ansåg vi att alla skillnader stadsdelarna emellan var orättvisor och till nackdel för klienterna men så ser vi inte på det i dagsläget. Vi anser att det finns situationer då en skillnad stadsdelarna emellan kan ses som stor och orättvis men för den enskilde individen som drabbas så är det ingen orättvisa. En klient skall ha samma möjlighet att få behålla sitt boende de första månaderna de är aktuella för försörjningsstöd oavsett vilken stadsdel de bor i och vilken boendekostnad de har. Vi medger att vi kan förstå varför skillnaderna ibland finns men det innebär inte att vi anser att de skall sluta kämpa för att kraven och bedömningarna skall bli mer lika i hela staden.

Slutsatsen av vårt uppsatsarbete är att vår förståelse, att det finns skillnader angående vilka krav som ställs på en arbetsökande klient som ansöker om försörjningsstöd, har besannats. Det som förvånar oss är att skillnaderna även finns mellan stadsdelar som liknar varandra i fråga om befolkningssammansättning, ekonomi och politik. Som vi nämnt ovan har vi förståelse för att vissa skillnader finns och behövs då stadsdelarna ser olika ut men vi anser att skillnaderna mellan de mer lika stadsdelarna är något som inte skall tas lättvindligt. Vi menar att för att skillnaderna mellan stadsdelarna skall minska så krävs ett tätare samarbete och att frågan uppmärksammas mer. Något som vi tror hade kunnat hjälpa till att skapa likhet mellan stadsdelarna är att stadsdelarna utformar generella riktlinjer tillsammans som alla stadsdelarna måste följa. Många av de professionella är medvetna om att det finns skillnader stadsdelarna emellan. För att få till en förändring i staden anser vi att det krävs en vilja bland de professionella att göra denna förändring, frågan är om vilja finns? En fråga som vi har ställt oss är om det är möjligt att få till stånd att stadsdelarna blir mer lika än vad de är idag då hela socialtjänsten och dess arbete är uppbyggt kring en ramlag. Så länge socialtjänstlagen är så öppen som den är idag kan en stadsdel alltid göra vad den anser är passande så länge beslutet motiveras väl. Vi anser inte att socialtjänstlagens utformning skall ändras men vi menar att det är viktigt att diskutera och tänka på vilka konsekvenser ramlagstiftningen kan få för den enskilde klienten.

Vi tycker att uppsatsprocessen har gått bra. Arbetet har flutit på och många av de frågor vi har haft har löst sig tillslut och fallit på plats under tidens gång. Ett dilemma vi stötte på var att vi inte fick tillräckligt många informanter för att genomföra vår ursprungsidé. Tanken var att göra en jämförelse mellan stadsdelar med en segregerad befolkningssammansättning och stadsdelar med en etnisk svensk befolkningssammansättning och se om detta påverkade vilka krav som ställdes på klienterna. Denna idé fick vi till viss del ge upp och det tycker vi är lite tråkigt i dagsläget. Vi anser ändå att stadsdelens karaktär som påverkansfaktor till vilka krav

som ställs på en klient i de olika stadsdelarna har belysts i vår uppsats. Hade vi haft mer tid hade vi kunnat genomföra vår ursprungsidé då vi hade haft mer tid att både kontakta informanter och utföra intervjuer. Hade vi haft den kunskapen vi har idag, att få av våra förfrågningar om deltagande besvarades när vi påbörjade uppsatsskrivandet hade vi kontaktat fler informanter i ett tidigt stadium. Att vi inte gjorde det från början berodde på att vi inte ville riskera att behöva tacka nej till informanter och att få för många intervjuer att utföra. Vi är ändå nöjda med det empiriska material vi samlade in till uppsatsen och känner att det var ett bra och tillräckligt stort underlag för vårt analysarbete och för att kunna underbygga våra slutsatser.

Vi tycker att vi genom att analysera empirin har fått svar på våra frågeställningar. Vi anser inte att våra slutsatser är generaliserbara. Vi kan dock utifrån vår empiri se klara tendenser till att läsaren med det vi kommit fram till, våra slutsatser, kan göra försiktiga uttalanden om liknande situationer (åtminstone gällande stadsdelarna i Göteborg). Det har varit viktigt för oss att läsaren lätt skall hitta i - och förstå uppsatsen. Vi har därför valt att tydligt beskriva vad som skall komma i varje avsnitt.

Som vidare forskning skulle vi gärna se att någon utförde den ursprungsidé som vi hade om att jämföra stadsdelar med olika befolkningssammansättning för att se om kraven skiljer sig åt på grund av det. Något annat man hade kunnat forska vidare om utifrån våra slutsatser är hur det kommer sig att det finns skillnader mellan stadsdelar med liknande förutsättningar. En annan idé till vidare forskning är att undersöka ämnet ur ett klientperspektiv. Upplever klienten att det finns skillnader och hur påverkar skillnaderna dem? I denna forskning hade vi tyckt det vore intressant om forskarna utgick ifrån rättssäkerhet som ett centralt tema. Rättssäkerhet i sig är ett tema som intresserar oss och som vi skulle vilja forska vidare kring. En fråga som intresserar oss är huruvida klienten har kunskap om sin rätt att överklaga ett beslut och hur de i sådana fall har fått kunskapen.

Till sist vill vi säga att vi är mycket nöjda med vår uppsats och de slutsatser vi har kommit fram till. Att skriva denna uppsats har ibland varit tufft men över lag har det varit en positiv och lärorik upplevelse.

8. KÄLLFÖRTECKNING

8.1 Litteratur

Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner – en sorts metodbok*. Studentlitteratur: Lund

DePoy, Elisabeth / Gitlin, Laura N (1999) *Forskning – en introduktion*. Studentlitteratur: Lund

Elofsson, Stig (2005) *Kvantitativ metod – struktur och kreativitet* publicerad i *Forskningsmetoder i socialt arbete*, Larsson, Sam / Lilja, John / Mannheimer, Katarina (red). Studentlitteratur: Lund

Hatch, Mary Jo (2002) *Organisationsteori – moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*. Studentlitteratur: Lund

Johansson, Roine (1997) *Vid byråkratins gränser, om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientorienterat arbete*. Arkiv Förlag: Lund

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund

Larsson, Sam (2005) *Kvalitativ metod – en introduktion* publicerad i *Forskningsmetoder i socialt arbete*, Larsson, Sam / Lilja, John / Mannheimer, Katarina (red). Studentlitteratur: Lund

Larsson, Sam (2005) *Teori, metod och empiri* publicerad i *Forskningsmetoder i socialt arbete* Larsson, Sam / Lilja, John / Mannheimer, Katarina (red). Studentlitteratur: Lund

Neumann, Iver B (2003) *Mening, materialitet, makt – en introduktion till diskursanalys*. Studentlitteratur: Lund

Socialstyrelsen (2003) *Ekonomiskt bistånd – stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden i den kommunala socialtjänsten*.

Socialstyrelsen (2008) *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*.

Socialstyrelsens författningssamlingar 2003:5 (2003) *Allmänna råd om ekonomiskt bistånd*.

Svenning, Conny (2003) *Metodboken - samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling: klassiska och nya metoder i informationssamhället: källkritik på Internet*. Lorentz Förlag: Eslöv

Sveriges rikes lag (2006) *Socialtjänstlagen*. Norstedts juridik: Stockholm

Thurén, Torsten (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Liber AB: Malmö

Widerberg, Karin (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur: Lund

8.2 Rapport och C-uppsats

Byberg, Ingrid (2002) *Kontroll eller handlingsfrihet? En studie om organiseringens betydelse i socialbidragsarbetet*. Stockholms Universitet: institutionen för socialt arbete

Gustafsson, Helena / Larsson, Ann-Sofie (2006) *Känslan av någonting – en studie av hur socialsekreterare upplever sitt handlingsutrymme inom ramlagen SoL*. Malmö högskola: Hälsa och samhälle

Jönsson, Sara / Tranquist, Joakim / Petersson, Harry (2003) *Mellan klient och organisation. Psykosocial arbetsmiljö i arbete med människor*. Serviceenheten: Sociologiska institutionen: Lund

Minas, Renate / Stenberg, Sten-Åke (2000) *På tröskeln till bidrag – Mottagningen av nya socialbidragsansökningar på sju socialkontor i Sverige*. En rapport av socialstyrelsen: centrum för utvärdering av socialt arbete

Thorén Hjertner, Katarina (2005) *Kommunal aktiveringspolitik, en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare*. Rapport från IFAU: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

8.3 Broschyr

Göteborgs stad / Grafiska gruppen (2007) *Gemensam plattform för arbete med försörjningsstöd i Göteborg*.

8.4 Kompendium

Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning. Kompendium från kursportalen SQ1652. Utgiven av Vetenskapsrådet.

8.5 Internet

<http://www.scholar.google.se> (090302)

<http://libris.kb.se/> (090302)

http://csaweb103v.csa.com.ezproxy.ub.gu.se/ids70/quick_search.php?SID=nj533bsinghlrrjur1ojuaj8n0 - CSA Illumina (090302)

<http://www.socialstyrelsen.se> (090304)

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/sok/Organisation?type=NE> (090317)

<http://www.goteborg.se> (090416)

9. BILAGOR

9.1 Förfrågan om intervju till informanter

Hej!

Vi heter Annelie Andersson och Samanta Monzón. Vi går sista terminen på socionomprogrammet och skriver just nu vår C - uppsats. Vi har valt att undersöka vilka krav som ställs på en arbetssökande klient för att den skall anses ha rätt till försörjningsstöd. Vi vill även undersöka likheter och skillnader angående kraven Göteborgs stadsdelar emellan.

Med detta mail gör vi en förfrågan om du skulle vilja delta som informant i vår uppsats. Om du väljer att delta innebär det att vi kommer ut till din arbetsplats och utför en intervju som tar cirka en timme. Vilken tid denna intervju skall utföras bestämmer du själv men vi skulle uppskatta om den kunde utföras under måndag, onsdag eller fredag vecka elva eller under vecka tolv då vi endast har tio veckor på oss att slutföra uppsatsen.

Vidare information om uppsatsens syfte och frågeställningar skickas ut till dig om du väljer att delta i undersökningen. Vi vill redan nu informera dig om att om du ställer upp som informant kommer du att vara anonym i uppsatsen. Vi kommer inte att nämna vilka stadsdelar i Göteborg våra informanter arbetar i.

Ditt deltagande betyder mycket för oss och genomförandet av vår studie.
Tack på förhand!

Skulle du vilja kontakta oss med frågor eller dylikt så kan du nå oss på:
Annelie Andersson: mailadress
Samanta Monzón: mailadress

Med vänliga hälsningar/
Annelie Andersson och Samanta Monzón

9.2 Påminnelse om deltagande i C - uppsats

Hej!

Vi heter Annelie och Samanta och vi sände dig ett mail förra veckan angående deltagande i vår C - uppsats. Vi vill inte pressa eller stressa dig men vi hade uppskattat om du kunde besvara vår förfrågan. Oavsett om du vill delta eller inte är det bra för oss att få ett svar från dig. Vi har kort tid på oss att få tag på informanter och vi skulle behöva veta om vi behöver fortsätta vårt sökande eller ej.

Med vänliga hälsningar
Annelie Andersson och Samanta Monzón
Socionomstudenter.

Du kan kontakta oss via mail på följande adresser:
mailadress
mailadress

9.3 Informationsbrev

Göteborg 090304

Informationsbrev

Vi vill på detta sätt ge dig kortfattad information om vår uppsatsstudie samt hur insamlade uppgifter handhålls och utnyttjas.

Vårt syfte med studien är att undersöka om de krav som ställs på en klient för att den skall ha rätt till försörjningsstöd vid ett nybesök skiljer sig åt i Göteborgs stadsdelar. Om vi finner likheter och skillnader angående kraven vill vi undersöka orsakerna till dem. Vi har valt att fokusera på en arbetssökande klient i vår undersökning.

Våra frågeställningar lyder:

- Hur ser kraven för att ha rätt till försörjningsstöd ut för en arbetssökande klient i Göteborgs stadsdelar?
- Vilka likheter och skillnader angående kraven som ställs för att en arbetssökande klient skall ha rätt till försörjningsstöd finns det stadsdelarna emellan?
- Vilka orsaker och förklaringar finns till likheter och skillnader stadsdelarna emellan?

Uppsatsen ingår som en del i utbildningen till socionom vid Göteborgs Universitet. I studien följer vi de forskningsetiska principer för humaniora och samhällsvetenskap, vilka utarbetas av Vetenskapsrådet.

Dessa principer innebär i korthet att:

- De som medverkar i uppsatsprojektet skall få information om uppsatsens syfte.
- Deltagaren har rätt att själv bestämma över sin medverkan.
- De insamlade uppgifterna skall behandlas konfidentiellt och förvaras på ett sådant sätt att ingen obehörig kan ta del av dem.

Du är när som helst välkommen att kontakta oss eller vår handledare om du har några frågor (adress och telefonnummer finns nedan). Du har rätt att avstå från att svara på frågor eller avbryta intervjun, utan att lämna någon anledning till detta.

Vi vill gärna använda bandspelare vid intervjutillfället. Detta gör det lättare för oss att dokumentera det som sägs under intervjun samt underlättar vårt fortsatta arbete med uppsatsprojektet. Vid utskriften kommer vissa uppgifter (t.ex. namn och arbetsort) att utelämnas så att du inte kan identifieras av en utomstående. Efter analysarbetet raderas bandet. Allt insamlat material förvaras på ett sådant sätt att utomstående inte kommer åt uppgifterna. De uppgifter som samlats in kommer endast användas för uppsatsprojektet.

Om du har några frågor är du välkommen att kontakta någon av oss

Annelie Andersson
Socionomstuderande

Samanta Monzón
Socionomstuderande

Sören Olsson
Handledare

9.4 Intervjuguide

Intervjuguide

I vår undersökning är en klient en person som ansöker om försörjningsstöd efter att ha varit självförsörjande. Klienten är arbetsökande utan några arbetshinder. Under intervjun önskar vi att du har detta i åtanke när du svarar på frågorna. Med termen krav som är ständigt aktuell i våra intervjufrågor menar vi de krav som ställs på klienten för att den skall ha rätt till försörjningsstöd.

Bakgrund

1. Kan du kort beskriva din tidigare yrkeserfarenhet?
2. Vad är dina arbetsuppgifter idag?
3. Hur är organisationen kring försörjningsstöd uppbyggd i din stadsdel?
4. Kan du beskriva hur processen att ansöka om försörjningsstöd går till i din stadsdel?
5. Hur arbetar ”mottagningsgruppen” med klienterna? (ex: hur lång tid?)
6. Kan du beskriva stadsdelen du arbetar i? Dvs. befolkningsmängd och befolkningssammansättning.
7. Hur många uppbär försörjningsstöd i den stadsdel du arbetar i?

Krav

8. Vilka krav ställs på en klient i er stadsdel? Beskriv dessa krav så utförligt som möjligt.
9. Vad händer då en klient inte uppfyller kraven?
10. Hur utformas kraven i er stadsdel?
11. Vem utformar kraven i er stadsdel?
12. Hur motiverar ni de krav som ni ställer på klienten?
13. Finns det några resultat som visar att den kravnivå som ni har på era klienter är effektiv och i så fall på vilket sätt?
14. Tror du att IFO's organisation i din stadsdel påverkar hur ni utformat era krav och i så fall på vilket sätt?
15. Hur påverkar socialsekreterarens handlingsutrymme de krav som ställs på klienten?

Skillnader

16. Finns det några gemensamma riktlinjer för Göteborgs stadsdelar angående kraven som ställs på klienter? Om ja, vilka?
17. Finns det något utredningsmaterial som dessa riktlinjer grundar sig på?
18. Upplever du att det finns skillnader mellan Göteborgs stadsdelar angående de krav som ställs på en klient?
19. Om ja, vilka skillnader är du medveten om att det finns?
20. Varför tror du att dessa eventuella skillnader finns mellan stadsdelarna?
21. Hur motiveras dessa eventuella skillnader?
22. Tycker du att eventuella skillnader angående kraven påverkar klienten och i så fall på vilket sätt?
23. Tycker du att rättsäkerheten för klienterna påverkas av de eventuella skillnaderna stadsdelarna emellan och i så fall på vilket sätt?
24. Händer det att klienten själv påpekar att det finns skillnader stadsdelarna emellan och i så fall i vilka sammanhang händer detta?